

Buda-Pest, december 28-án 1873.

Előfizetési fűttelek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyszer hasábsótt pett sor, vagy annak helye, egyszeri ígdtásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többeszeri ígdtásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Oppelék Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Hasenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10. — Békéjdi, kőben minden ígdtás után 30 kr.

Ismét egy karácsonyi mysterium.

A karácsony az egész keresztény világ családi ünnepe. Ilyenkor még a kőszia lélek is megtel-
leplül otthon. Lelke fájna bele, ha mástól tiltóné az estét, a kinek tulajdöntűzhelye van. Összeül az egész család apraja-nagyja, fagy a mákos patkó, közelebb jönnek egymáshoz a szívek a az öreg nagy-
apama este nem tartja tekintélyével megferhetet-
lennek, hogy míg az anyjuk a bibliába lapozgat orrfeszítő pápaszemen keresztül, azalatt ő maga besz-
zejljön kis unokáival dióra filkózni, amíg a kis cse-
meték egyikét-másikat végre elnyomja a buzdóság.
Ilyenkor azonban már éjjel felé jár az idő. A harang megkondul a falu tornyában éjjeli misére. A templom ki van világítva belül, egy-egy fagygyertya minden két ülés előtt, elől pedig az oltár és szőszék viaszgyertyákkal megvilágítva.

Olyan a templom mint a hajdankori keresztényeké, kik üldözötve, földalatti, a napvilágtól elzárt helyiségekben fáklya- és lámpafénynél kényszerültek szolgálni istenüket. Az emberek szokatlan komolysággal vonulnak a havon a templom felé s talán nagyobb buzdóság lakik szívökben, mint fényes nappal.
A kegyeletes szokások és hagyományok napja ez, melyeket megszegni, változtatni, elhagyni határos a szentágtöréssel. A karácsonyi kántálá-
sok, s már megelőzőleg a Bethlehemmel járás mind efféle szokás s kivált némely helyütt a mysteriumok, a népköltés e vallási színezetű és drámai alkatu neme, — melyeknek eredetéről, nálunk meghonosulásáról és fejlődéséről ez alkalommal tüzetesebben kívánunk megemlékezni.

Mysteriumoknak hívják a középkoron át Európa-szerte divatozott egyházi színjátékokat. A név a görög misterionból latinossá tett mysterium: titkos, jolképes vallásos cselekményt jelent, melyben csak a beavatottak vettek részt, s a nép félíg értve, félíg sejtve bámulta azt. E szónak azután a keresztény egyház a közép-korban egy határozott jelentést adott, a mely még jobban meg-
bővülve ma is ugyanaz.
Az európai pogány népek vallásában t. i. ren-
desen voltak bizonyos drámai-ábrázolások és játékok az egyes ünnepek alkalmával, melyeket ők a legtöbbször mulatsággal és néha kicsapon-
gással kötöttek össze. A keresztényé lett pogány népek ezen ünnepi játékokra még azután is öröm-
mel emlékeztek vissza, s mint egyéb népszoká-

Háztartásokban nélkülözhetlen közhasznu vegytani készülékek.

A szobapadló önmaga beeresztéséhez... Butorok s egyéb tárgyak felfrissítéséhez... Folyékony enyv és kitünő ragasztó-pepek... Kertész és Eisert... Kertész és Eisert... Kertész és Eisert...

Kilenczedik kiadás (magyar nyelven ötödik). A nemi élet titkai s veszélyei. Ertekezések a nemz és nemi betegségekről... Dr. Eiber V. P. Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

Idült vagy kezdetleges titkos betegségeket és tehetetlenséget hasonszenvi gyógmód szerint gyógyít dr. Ernst L. Pesten, bálvány-utca 6. sz., 2. em., 15. ajtó. Rendelési idő déltan 2-6 óraig. E betegségek gyakran, hogyazonnali eredmény érsek el — könnyelműen nagy adag jód vagy kénesóval kezel-
tetnek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóbajoktól támadtat-
nak meg; annyira, hogy a könnyelmű gyógykezelés miatt késő vénségükig szenvednek. Ily veszélyek ellen men-
deket nyujt a hasonszenvi gyógmód, mert nemcsak a legrégibb bajokat meg-
gyógyítja, de hatása oly jótékony hogy utóbajoktól félni nem lehet. Az életrend mellette ol egyszerű, hogy mindenki-
től megtartható.
Lerdéleg is eszközöltetik rendelés. 98 (40-65)

Hogy az életbiztosítás üdvös eszméjét a kevésbbé vagyonosak körében is lehetőleg terjeszse, a „HAZA” életbiztosító és hitelbank Pesten, egy új biztosítási módozatot állit fel, melynek lényege a következő: 1. 1200 tagból álló csoportok alakittatnak. 2. A biztosított egyszer s mindenkorra mint belépti díjt a biz-
tosított összeg 1/10-ját fizeti, azonfelöl 3. félvénykint a biztosított összeg 1/4%-ját, mint kezelési költséget. 4. Díjakat a biztosított csak akkor fizet, ha csoportjából egy tag elhal, ezen díjak a biztosított korához és a biztosított összeg-
hez arányosítva, a legolcsóbbra vannak szabályozva. 5. A felvételi módozat a lehető legegyszerűbb, elegendő a beval-
lás az orvosilag igazolt egészségi állapot kimutatásával. 6. A biztosított összeg a haláljelentés megtörténte után 1 hó mulva fizetetik. 7. Egy és ugyanazon csoportba előlegesen csak 500, 1000, 1500 vagy 2000 frtot lehet biztosítani, jogában áll azonban mindenkinek magát több csoportban is biztosítani. Bővebb felvilágosítást nyujt az elhalási csoportra vonatkozó programunk, melylyel a legnagyobb készséggel ingyen szolgálunk központi irodánkban: Deák-Ferencz-utca 5. sz., valamint összes képviselőseinknél. A „Haza” ezen új biztosítási módozat által, kellő biztosíték és szilárd üzletvezetés mellett a biztosítási ohajtónak kiváló előnyöket nyujtván, a t. ez. közönséget számos részvétre hívja föl, megjegyezvén, hogy az első csoport már tényleg megalakult és legközelebb ki is lesz egészítve. 161 (2-4) Alkalmos felügyelő előnyös feltételek mellett alkalmaztatnak. (Utányomat nem díjaztatik.)

Karácsonyi és ujévi ajándékok. Nagel Bernátnál Budán, megjelent és minden könyvkereskedésben kapható: Gulliver utazásai, ifjuság számára, 9 színnyomatu képpel ára 2 ft. 40 kr. Ezer egy éj, ifjuság számára, ára 2 — — Hangok a multból, kötve 3 — — Temészetrajz, szóban és képekben. Bromme után írta Kriesch János, ára 6 — 40 — Weteler, ajándék jegyések s új házaspárok számára, ára 1 — —

164 Titkos betegségeket (18-24) és tehetetlenséget (elgyengült férflerőt) ugyszintén hugycsőszükületeket, magömléseket gyógyít gyökeresen fényes és tartós siker biztosítása mellett Dr. Handler Mór, orvos- és sebész tudor, szülész és szemész. Rendel naponkint délelött 11 órától 1-ig és délután 3 órától 5-ig. Lakik Pesten, Lipótváros, nádor-utca 13. szám, 1-ső emelet 14. szám. Díjjal ellátott levelekre azonnal válasz adatik és a gyógyszerzek megküldettnek.

Templomba menők karácsony éjszakáján.

saikat, úgy ezeket is szeretnék volna megtalálni az új vallásban is. Az egyház részint hogy ezen népi ohajtásnak eleget tegyen, részint hogy saját liturgiáját is emelje általa a népet elvonja a bohócok és mimikusok játéktól: lassanként behozta liturgiájába a főbb vallásos cselekmények drámai ábrázolását. Különösen a karácsony, vízkereszt, nagypéntek és husvét ünnepek tárgyai: Krisztus születése, a három király által neki adott hódolat, a megfeszítés és föltámadása — adtak így elő drámailag. A szerepek kiosztottak a gyülekezet ügyesebb, arra alkalmas tagjai közt, természetesen a pap és kántor a főbb szerepeket tartván meg, s az ünnep tárgyát képező eseményt éneklés és symbolikus ábrázolás mellett eljátszották a templomban. A betlehemi jászol, Mária, a pásztorok, Heródes, a három király, Krisztus és az apostolok, Pilátus, stb. mind személyesen ott szerepeltek az istentisztelet központjában. S ezen előadásokat nevezték azután mysteriumoknak s kezdetben egészen vallásos hangok voltak.

Ezen előadásokat azután a közönség megszerette, s kezdték a templomon kívül is gyakorolni ezékek kebelében vagy magán társaságokban, a hol már ügyesebb bohócok és mimikusok is alkalmazhattak, vagy általában a nép tréfát szerető kedélyénél fogva kezdték tréfás, nevettető elemeket is belevinni az előadásba. Szójátékokat csináltak a liturgia egyes latin szavaira; a szereplők tréfás dolgokat mondanak komoly ábrázattal és szerepben. Ez által a mysteriumok elveszték komoly vallásos jellegüket s minthogy a tréfás hang valószínűleg kezdett becsuszni a templomi előadásba is, az egyház onnantól kizárja az előadást. De már egyszer a mysteriumok megvoltak, s minthogy a nép azokat szerette: fentartá és gyakorolta továbbra is, most már egész szabadon alakítván a szöveget s az így a templomokból kiltott vallásos előadásból kifejlék egyfelől a világi dráma, másfelől a nép kezén maig megmaradt tréfás mysterium. Ezen mysteriumok maradványa a hazánkban ma is sűrűn divatozó Betlehem-játék karácsony körül.

Hazánkban e mysteriumok a külföldről, főként Németországból jöttek át, a hol előbb kifejltek: de csakhamar nálunk is meghonosultak, s lettek itt is tréfás nép-mysteriumokká. Ezek a nép között fentmaradtak egész mostanáig, s valószínűleg sokkal több van, mint a mennyit ismerünk. Csak az újabb időben fordult ezek gyűjtése felé a figyelem, mint a melyek nyelvi és költészeti, nem különben jellemzési tekintetben ránk nézve fontosak és érdekesek. Eddig a legteljesebb gyűjtemény az Arany László és Gyulai Pál által kiadott „Magyar népköltési gyűjtemény“ első kötetében foglaltatik. Karácsonyi mysterium van legtöbb, a mi igen természetes. Földmívelő népünknek akkor van legtöbb ideje, legtöbb kedve és legtöbb módja az ilyen előadások tartására. Később mind több lesz a munka a mezőn, kevesebb a jó kedv és kevesebb a kalács és bor is a ház körül. Ennyit a mysteriumokról.

Szilágyi István urtól Máramaros-Szigetről épen most kaptunk egy érdekes karácsonyi mysteriumot, melynek közlésénél szükségesnek láttuk ezt a rövid ismertetést. Szilágyi ur a következő sorok kíséretében küldé be az említett népköltészeti darabot:

„A Kisfaludy-társaság által kiadott Magyar népköltési gyűjtemény új folyamának I. kötetében tizenöt darab karácsonyi mysterium közöltetvén, az ezekhez írott jegyzeteket Gyulai Pál e szavakkal roszítja be: „A gyűjtéssel sietni kellene. A jobb karba helyezett népköltés, a terjedő miveltetés mindinkább betemetik a népköltészet maradványait. A nép új kincseit nyerve, a régieket vesztve el, melyek a nyelvész, régiségbuvár és aethetikus előtt becsesebbek amazoknál. Adja Isten, hogy a kutatás és gyűjtés gazdag eredményre vezessen.“ stb. — Évek óta tett kutatás és gyűjtés eredménye gyanánt birtokában van már tizenkét karácsonyi mysterium, melyek közül, addig is, míg azok talán még többekkel szaporítva, napvilágot láthatnának, egyet annyival érdekesebbnek láttam közrebocsátani, mert azonfelül, hogy figyelemzetűl szolgálhat gyűjtőinknek ez iránybeli munkálkodásukkal föl nem hagyni, másfelől ez a darab egyike az eddig kiadott mysteriumok legjellegesebbnek, teljességben pedig alkalmassal mindeniket törté fölülmulja. A kiállítás nagy apparattal szokott tenni, s épen azért az előadás csak a legjobb erőkből összeszerkesztett Betlehem-társaságok merik megpróbálni.

A mysterium, melyet itt közlünk, Akna-Szagatragra Kapnik-bányáról származott által.

Bejelentés.

Krisztus születését angyalok hirdetik, ki született Betlehem városában, rongyos istállóban és jászolban. Ha megengedtetik: szép énekszóval, a pásztorok örömeivel, három királyok eljövételével s kegyetlen Heródes dühösségével elő fog adatni.

II.

Karének.

Betlehemnek pusztaiban
Pásztorok vigyázatában
Nagy öröm hirdettetett;
Mert a barmok pajtájában
Ökör, számár jászolában
Üdvezítők született.

József.

Szerető Máriám, én szomorú hirt hozok neked. Kijött a császár parancsolatja, hogy minden ember az ő hazájába és városába menjen, kiki honnan való, hogy magát beirassa.

Mária.

Szerelmes vőlegényem, most közelget a szerencsés éjjel, kibem az Isten csodát téssen. Meglátjuk ez éjjel azt, kit a próféták és pátriárkák régen kívántak és ohajtottak. Azért egy, tisztesség szállítás kell keresnünk, hogy a Megváltót tisztoséggal és örömmel fogadhassuk.

Kar.

Üdvez légy áldott, régen ohajtott
Éjszaka!
Szent szűz, fiat szült, de meg nem sérült
Mária!

Ezt fényes délnek, és nem éjtélnek
Mondhatjuk,
Mert szűz szent fia Igazság napja,
Tudhatjuk.

Ki ez éjfélnél fényét elsőben
Mutatja,
Eddig rejtekben, anyja méhében
Tartotta

Angyalok ennek, születésének
Örülnek,
Jó hirt Istennek, és embereknek
Hirdetnek.

Mi is sereggel, a hiv lelkekkel
Mind áldjuk,
Az elküldetett, értünk született
Ur Jézus.

Ennek szülőjét és nevelőjét
Tisztoljuk,
Mária szívet, a szent Józseffel
Becsüljük.

Jézus
Virraszsz fel,
Hogy szolgálhassunk néked Jézusnak
Jó kedvvel.

József.

Szerető Máriám, örvendek azon, és az Istennek halálát adok, hogy nékem ily nagy kegyelmet adott. Azért igyekszem, hogy szállítás keressék.

(Az első gazdához.)

Szerető atyámfia, imé eljöttem az én házastársommal a császár parancsolatjára, hogy magamat beirassam. Nincsen semmim, csak egy ökröm és egy számaram. De az én házastársom terhben van, és minden órában várandó. Kérlek azért alázatosan, engedj valami alkalmatos helyet, kibem szülhessen és tisztulásai maradhasson.

Első gazda.

Atyámfia, méltó kérésed van; szívesen befogadnád, de a sok ember miatt nincsen nálam szállásod. (Elmegy.)

József.

Szerető Máriám, mit tegyünk? hová menjünk, hogy szállítás kaphassunk? mert ha az utcán kell maradnom, a szomorúság miatt meg kell halnom.

Mária.

Szerető Józsefem, ne búsulj azon oly igen; az Isten adhat szállítás. Ha pedig nem: az ő akaratján meg kell nyugodnunk.

József.

Szerető Máriám, állj itt a barmoknál, én elfutok a városbelieknél szállítás keresni, és addig nem nyugszom, míg nem találom.

(A második gazdához.)

Szerető uram, a hóban eddig jöttem, és a hideg miatt egészen elrekedtem. Ha csak az eresz alatt is, adj szállást nekem, hogy az éjjel az utcán ne kelljen maradni. A mit kívánsz, én megfogom adni.

Második gazda.

Bizony, gonosz embernek kell lenned, hogy oly szép asszonyt magát otthon nem akartad hagyni. Menj el; ily hitetlen embert házamba nem akarok fogadni.

Karének.

Eljött, — ugymond — a Messiás,
Kit megjövendölt az irás,
Sir a kemény hidegben.
Szállást nem talált magának,
Inkább rendelték azt másnak,
Az egész Betlehemben.

A paloták fő rendekkel,
Megtelték nagy emberekkel,
Nincs maradása másnak.
Megszállták a foházakat,
És a vendégfogadókat,
Nincs helye a Jézusnak.

József.

Ó szerelmes Máriám, im mindenkéül elhagyattunk, senki házába bennünket bé nem fogad. Más módot nem találom, hanem a puszta ég alatt kell hálunk. Nem gondoltam volna, hogy magam hazámban így megvetessem. Még esztendeje sincs, hogy innét kimentem, és már mindenek megvetettek. Ne tulajdonítsd vétkemnek, mert valamim van, adnék, csak szállást kaphassak.

Mária.

Szerető Józsefem, ne busulj ezen oly igen, én elismerem azt, Isten akarátja. Szenteltesék neve. Senki a városiak közül nem méltó, hogy Isten fia házában szüléssék.

József.

Elhiszem, szerelmes jegyesem, rajta megnyugodtál. De hogy lehessen látnom téged a hideg ég alatt hálni? Mert szükségem van a nyugodalomra. Ime bizonynyal a keserűség miatt meg kell szívemnek hasadni.

Mária.

Ne busulj azon jó József, az Isten gondomat viseli. Csak annyira való helyet csinálnál, hogy az éjjel meg lehessen nyugodnom.

József.

Itten van egy hajlék; istálló forma; de igen moskos és alkalmatlanság nélkül való hely. Óda menjünk az éjjel nyugodni.

Mária.

Ha is az a hely oly rut, jobb, hogysem itt maradunk, hogy ne kellessék az Isten fiának a puszta ég alatt születni.

Karének.

Ó te József mit gondoltál,
Hogy istálló választottál,
Ilyen kemény hidegben?
Szállj bé hozzánk Máriával,
Született kis Jézuskával,
Hogy lakhaszál szívünkben?

József.

Imé szerelmes Máriám, senki házába be nem akar fogadni.

Mária.

Jó József, légy békeességben, és tudjad, hogy a világ megváltója itt akar születni.

Karének.

Hogy mi is az angyalokkal,
Az együgyű pásztorokkal
Dicsőretet mondhasunk;
S régen várt Messiásunknak,
A mi édes Jézusunknak
Glóriát kiálthassunk.

Mária.

Ó irgalmas Isten, látod mindenkéül megvagyunk vettve. Senki házába be nem akar fogadni, hanem a bűzös istállóban kell lennem. Kiért áldott légyen az én Istenem!

III.

Karének.

Nosza juhászok, kik az erdőben
A nyájál legelvé az mezőben,
Mit mondok halljátok
És azt csodáljátok,
Mindenedben.

1-ső Pásztor (jön).

Áldja meg az Isten a háznak gazdáját,
Cselédivel együtt kedves gazdasszonyát,
Hogy vigan várhassák a kedves Jézuskát,
Szent Józseffel együtt a szép szűz Máriát.

Az éjjel a nyájál juhokat őriztem,
Az Isten angyala megállta mellettem,
A nagy világosság környül foga engem.

2-ik Pásztor (jön).

Dicsőség az Istennek,
Békesség embereknek,
Én is azon örülök,
Pásztor módra bejövök.

1-ső Pásztor.

Isten hozott! kedves öcsém Bertok,
Én teneked most egy új hirt mondok

Én a nyájál sok esztendőktől fogva legeltem,
de ily nagy történetet még soha sem értem,
hogy szózatot halljak az égen. Azt hallottam,
hogy Betlehembe siessünk a világ megváltójának közöntsésére.

2-ik Pásztor.

Kedves bátyám Fedor, az történt rajtam is.
Én az éjjel juhaimnál voltam és láttam az égen
szép jeleket, nagy fényességeket és tündökléseket,
kitől öreg apám egészen elremlült.

Öreg Pásztor (jön).

Én még nagyobb csodát láttam. A juhokat
összeviszsa hajtottam, a kucsmát is elveztettem.
Eleget kerestem a setében —

1-ső Pásztor.

Öreg, látom, te mind egyebet beszélsz. Hanem
Betlehem városa felé induljunk, arra legyen
gondod.

Öreg Pásztor.

Oh hogy gondold ily sebes utnak járását,
Szegény öreg testem alig várja nyugvását.

2-ik Pásztor.

No féljünk; nagy örömeinkre léssen. Nagy
öröm hirdettetett: az éjjel született mi üdveztől
Krisztus, Dávid városában. Léssen jelül:
találunk gyermeket bepótlálva, fektetve jászolba.

1-ső Pásztor.

Kedves öcsém, Bertok, én más csodát is lát-
tam: angyalok éneklését hallottam, mondván:
Dicsőség Istennek a magosságban, békeesség e
földön az embereknek e zárandóságban.

Karének.

Nagy fényesség tündöklött szemembe,
S angyali szózat hangzott fülemben,
Hogy Jézus született,
Jászolba tetetett
Betlehemben.

2-ik Pásztor.

Dicséretessék az Ur isten sok ezerszer, hogy
méltóztatott e nyomorult világot megkönyörtülni
és a régen kívánt Messiást elküldeni. Azért men-
jünk el.

Nagy sietséggel,
Lássuk meg a dolgot,
Kit az angyal mondott.

Öreg Pásztor.

A mint én látom, ti mind egyebet beszéltek.
Inkább közöntsétek el azt a kulacsot, hogy itas-
sam meg az én szegény gyomromat.

1-ső Pásztor.

Nesza öcsém Bertok, fogadjuk az öreg szá-
vát. Ülünk le és igyunk egyet, hogy az öreg
magához jöhessen.

(Botjaira leülnek.)

2-ik Pásztor.

Sokáig élj Maksa pajtás!

Öreg Pásztor.

Nekem is kell az a hajtás.

2-ik Pásztor.

Nézz hát a pofára, mivel ugy akarod,
Mert régen is ez volt a kedves poharod.

(Mintán ittak.)

Most már öreg, vigyázásban légy, hogy a
nyájál kár ne legyen. Mi lefekszünk s alszunk
egyet. — (Lefeküsznek.)

Öreg Pásztor.

Vigyázásban leszek, és danolok magamban
egyed és szépet. (Énekel.)

Ó én gyenge öreg testem,
Feleségre van szükségem,
Czifra lyánt kén keríteni,
Czifra köntösbe öltözni.
De ha czifra lyánt nem kapok,
Rongyos subában maradok.

Angyal (szól.)

Gloria!

Öreg Pásztor.

Hallod pajtás? Gomolya!

2-ik Pásztor.

Aludj te vén szatyor, fogok én vigyázni;
Mert ha botom kezdem körülte forgatni,
Hátadat, hasadat lapogatni,
Három arasztot fogsz a földről ugrani.

Angyal.

Gloria!

Öreg Pásztor.

Hallod pajtás? Görét hínak kaszálni!

1-ső Pásztor.

Hallgass ebugatta, kokas parancsolta,
Mit háborgatsz annyit, farkas ordította,
A lábommal hágok a vén szakállodra,
Rakom a botomat mindkét oldalodra.

Angyal.

Gloria! Gloria! in excelsis Deo!

Karének.

Keljetek fel sietséggel,
Pásztorok, pásztorok!
Istennek szent angyala szól
Hozzátok, hozzatok.

(Pásztorok mind felugrának, s velek együtt foly-
tatattik az ének.)

A betlehemi pusztaiban
Jászolban, jászolban,
Ott született Isten fia
Valóban, valóban.

Öreg Pásztor (maga énekel.)

Pajtásim, pajtásim,
Hát ti hová ballagtok?
Emem itthon mért hagytok?
Mi az újság, mondjátok!

Mindnyájan (ének).

Messias született! . . .
Maradj itthon szakálos,
Mért vagy olyan nagy álmos!
Héj menjünk,
Ne késsünk (egymáshoz)
Vedd kezembe báránykád
És te öreg, sajtockád.
Menjünk Betlehembe,
Frissen ez éjfélnél,
Én viszem a furulyámat
Nagy tiszteletére.

Öreg Pásztor.

Ha ti mentek, engem is vigyetek,
Hogy meglássam azt a szent gyermeket,
A kit az angyalok oly nagyon hirdettek,
És engemet oly nagy ijedségbe ejtett.

1-ső Pásztor.

Ajándékot kell vinnünk, mert valóban sze-
génynek kell lenni, mivel az angyal jászolban
mondotta fekdüni.

(Énekelnek.)

De üresen ne menjünk,
Ne menjünk,
Ajándékokat vigyünk.

Egy kis tarka báránykát,
És fris gyenge sajtockát,
És író vajcákát
Vigyünk Jézusunknak.
Alleluja!

(A jászolhoz mennek. Az ajándékokat átadják, egy
szól.)

Dicséretessé tölünk, legalábbvaló szolgál-
dótl, kik te szent születéseden örvendezünk. Néked
ajánljuk nyájunkat, sőt testünket, lelkünket s
ezzel mindenünket.

Karének.

A pásztorok új hirt hallván,
Rettegve nagy csodát látván,
Mert egy szép szűz a mezőben
Egy gyermekcsét szült a szénán.
Éj, éj, éj, éj,
Hogy lett szűz emlődén tej?

Az angyal azt hirdeté,
Pásztorokat félelkenté,
Mondák: téhát keljünk fel,
Betlehembe menjünk el!
Haj, haj, haj, haj, haj,
Ugy repüljök, mint a raj.

Ime a jászolban fekszik,
A barmok között melegszik,
Ott van a sok angyal is,
Az ő szép szűz anyja is
Oh, oh, oh, oh, oh.
Boldog ez az istálló.

IV.

Karének.

Uj csillag támadt az égen,
Kit megprófétáltak régen.
Ez a jele új királynak,
Kit szomjuzó lelkek várnak.
Három királyok jövének,
Messez földről érkezének,
A csillag volt kalauzok.

Vörös király (jön).

Ime, csillag támadt az egen Jákobból, ves-
sző kelt fel Izráéllól. A pogányok megértették,
hogy zsidó nemzetből támadt egy hatalmas király,
ki földieket hatalma alá hajtja. Én azon valék,
hogy e királylyal barátságot tartsak. Bálám nevű
próféta régen megírta ezt. Midőn Jézus születék:
egy szokatlan fényes csillag jelen meg az égen,
ki a többi csillagokat feljül haladja, a napnak,
holdnak és a többi csillagoknak fényességét na-
gyobbította. Csillag közepében ült egy ékes férfi
gyermek, aranyos korona fényén fejében, keresztet
tartott kezében. Zsidó földről látottott jóni.
Utra kellett indulnom, hogy engedje Isten
látnom a Messiást.

Zöld király (jön).

Én Szába városából érkeztem. Egy szok-
atlan fényes csillag jelent meg az egen, ki engem
ide vezetett. Jelenti, hogy Jézus Betlehembe
született.

Fekete király (jön).

Én Kuzát városából érkeztem. Egy szok-
atlan fényes csillag jelent meg az egen. Vegyetek
engem is közzétek, hogy én is társatok legyek.
Elmegyek veletek, hogy meglássam én is a zsidók
királyát és a világ megváltóját.

Vörös király.

Ó mely csudálatos királynak kell annak
lenni, kiért Isten ily nagy csodát tett! Mely sze-
rencsés, csudálatos szent lehet, kit Isten úgy fel-
magasztalt, hogy minket a csillagvezetés után
hozzája viszen!

Zöld király.

Ó mely szerencsés zsidóság, kinek oly kirá-
lya legyen, és nálok királykodik; kétségkívül
nagykedvesen fogadták, születését megszentelték.

Fekete király.

Jeruzsálemben Heródeshez kell mennünk,
hogy tőle megtudhassuk, hol született a mi üd-
veztől.

Vörös király.

Ime a csillag szemünk elől eltűnt! Mit te-
gyünk? Hová menjünk? Menjünk-e tovább? vagy
Heródeshez? Ha tőle fogunk az új király felől
kérdőzködni: mit mond majd?

Zöld király.

Megharagszik ránk, hogy kivüle országában
más királyt keresünk, s minden hadával ellen-
ünk támad. Mivel a csillag elenyészett előlünk:
nyilván az Isten nem akarja, hogy Heródeshez
menjünk.

Fekete király.

Csak Jeruzsálemben menjünk, ott az új király-
ról tudakozódjunk. Istenben vessük reménysé-
günket.

Ó vezéreljen tovább bennünket,
Veszedelemtől őrizzen minket. (El.)

Követ (jó Heródeshez).

Felséges császár, én jelentem, hogy orszá-
godba három idegen király érkezett.

Heródes.

Eredj és mondjad, hogy nálam megjelenjenek

Követ (a királyokhoz).

A császár parancsolatja, hogy nála megje-
lenjenek.

(A királyok megjelennek.)

Heródes.

Barátim, okát akarom tudni eljöveteleknek.

Veres király.

Tudva van nálad, hogy a zsidók királya ma született.

Heródes.

Hogy tudjátok, hogy a zsidók királya született?

Veres király.

Láttuk napkeleten csillagát, ki a ti földetekről jött. Az mintha maga után vont volna bennünket. E csillag mind velünk volt az uton; hanem midőn a zsidóság földjére jöttünk: szemünk elől eltűnt. (Elmennek.)

Heródes (egy vitézhez).

Édes vitézem, eredj az irástudókhoz, és mondjad, hogy ide gyülekezzenek össze, hogy megtudhassam, hol született a Messiás.

Vitéz (az irástudóhoz).

A császár parancsolja, hogy kívánja tőled megtudni a Messiás születését.

Irástudó (megjelenik).

Heródes.

Szerelmes irástudóm, nekem három királyok által megjelentetett, hogy a Messiás, a zsidók királya megszületett. Fejtsd meg, hol?

Irástudó.

Felséges császár, én nagy szeretettel és igazsággal meg akarom mutatni, hogy a Messiásnak Betlehemben kellett születni.

(A három királyok visszajönek.)

Heródes.

A papok és az irástudók feltalálták az írásban, hogy a kit ti kerestek, Betlehemben született, mely város három óra menő föld Jeruzsalem-től. Azért az úton szorgalmatosan menjetek és tudakoljátok, és ha megtaláltátok, nekem is hírül adjátok, hogy én is elmenvén, őtet tiszteljem és imádjam.

(A királyok elmennek.)

Heródes.

Menjete, menjete, mert a ti véretek Feljebb fog szökni, hogy sem mint a fejete!

(A királyok hozzák az ajándékat.)

Veres király.

Vedd el ó világ szabadítója ez alább való ajándékot, kit magunk jó kedvűből ide hoztunk, mivel bizonyítjuk, hogy te vagy igaz Isten és világ szabadítója. Temjént ajándékozunk, mint örök istennek.

Zöld király.

Aranyt, mint legerősebb világ királyának.

Fekete király.

Mirrhát, mind igaz halandó embernek. Ezzel együtt országunkat, népünket neked adjuk, sőt magunkat is kötelezzük.

Angyal (a királyhoz).

Heródeshez vissza ne menjetek. Mert álnokul mondotta, hogy ő is imádni akarja a gyermeket, hanem ő azt meg akarja ölni. Azért más uton kell hazátokba térnetek.

Veres király (Máriához).

Szerető asszonyunk, vigyázz szent fiadra, mert

az angyal megjelentette, hogy Heródes igyekszik, hogy őt megölje.

Mária.

Ó én istenem, micsoda ez vajon, hogy a te szent fiad ily hamar üldöztetik és halálra. Ó istenem, ne engedd, hogy Heródes kezébe jusson! Ó felséges Istenség, mely igen megaláztatást! Ó gazdag istenség, mely nagy szegénységre jutottál!

Ó áldott jászol,
Kiben nyugoszol!
Boldog istálló,
Kiben lakozol!

Heródes (a vitézekhez).

Szerelmes hiv vitézeim,
Egyebet ne tegyetek,

Sírásnál és zokogásnál egyebet nem hallottam, Mely irtózás neked mondanom!

Heródes.

Arany és ezüst lesz fizetétek,
Ha hogy a Messiást megöltétek.

Angyal (szól).

Lám Heródes, mit tettél?
A Krisztusban nem hittél,
Tizennégyezer gyermeket megölettél.
Most azért halál torkába,
Fogsz jutni ördög markába.

Heródes.

O én istentelen ember! mit tettem!
Tizennégyezer gyermeket megölettem!
Most magam kezemmel veszem életem.

I-ő Vitéz.

Felséges császár,
ne okozd kezeid által
halálotat. Immár ér-
kezik a keserű, irtó-
zató halál.

Karének.

Gonosz kegyetlen He-
ródes, Uj királytól
vagy félelmes. Nem
vészen el mulandókat,
De ad örökkévalókat.
Mert a Jézust nem is-
merted, Inkább halá-
lát kerested. Sok ezer
ártatlanokat, Megölet-
tél magzatokat. Azért
most halál torkába
Fogsz jutni ördög mar-
kába.

Halál (jön).

Lám Heródes mit tet-
tél? A Krisztusba nem
hittél, Tizennégyezer
gyermeket megölettél.
Most azért halál tor-
kába Fogsz jutni ör-
dög markába.

Heródes.

Néked adom koro-
nám, Szeptere-
met, országomat, Csak
hagyd meg az életem.

Halál.

Nem kell nékem
sem koronád, Sem or-
szágod, sem szeptere-
red, Én akarlak csak
tégedet.

(Bejön az ördög és He-
ródest elviszi.)

Kimenetel.

Dicsőség a Szent-
háromságoknak, mostan-
tól fogva mindörökké.
Alléluja! Alléluja!

Köszlő:
|Szilágyi István.

Menekvés a halál elől.

Hanem kardot és pallost
Kezetebe vegyetek.

S elmenvén a hatalmam alatt való városokra és falukra, a két esztendőösknél alább való gyermekek mind megölettesenek.

Én is az én kardomat kifemem,
Hogy az ördögnek öröme legyen.

(A vitézek elmennek, kevés idő múlva visszajönek, mindenik a karja hegyin egy-egy csitrommal).

Első Vitéz.

Szerelmes uram, én szavadat fogadtam,
Sírásnál és zokogásnál egyebet nem hallottam;
Mely irtózás neked mondanom.

Második Vitéz.

Szerelmes uram, én szavadat fogadtam,
És nyolcezer gyermeket vágtam és szurtam.

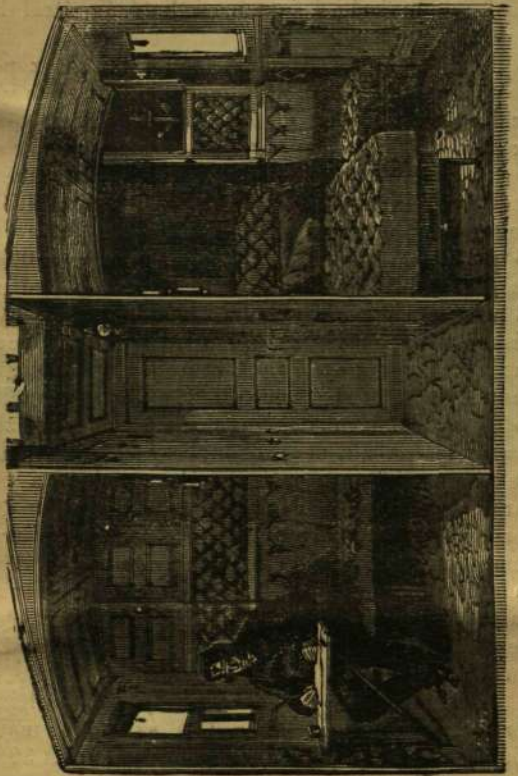
Menekvés a halál elől.

A létért bizony küzdeni kell, s ki tehet arról, hogy e küzdelem néha véressé fajul, ha egy lénynek megélhetése a másik lény vesztét föltételezi. A farkas nem oka, hogy nem termett gyökérrágó, erdei gyümölcsessel élő állatnak s nála gyöngébb állat husára, vérére kényyszerül. Mit tehet arról, hogy más zsákmány hijában néha saját farkastársát eszi meg, mikor az nálunk is, észszel, értelemmel megáldott embereknel oly hétköznapi dolog, hogy pláne erény: élelmesség?

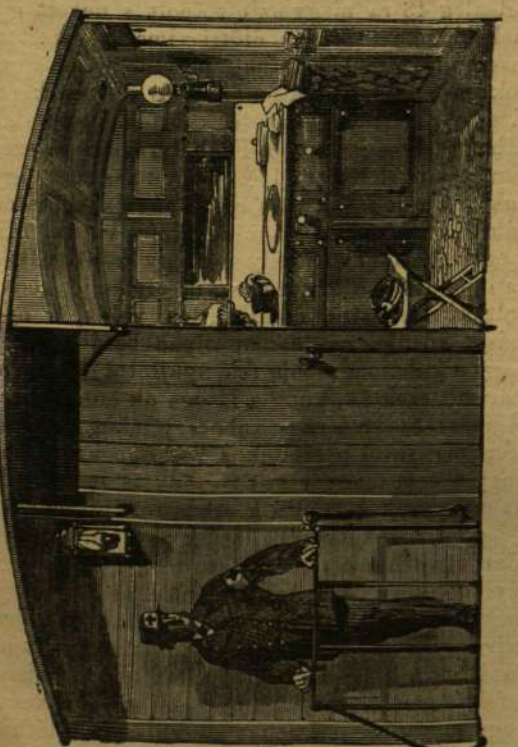
Mai képünk azt a művészi kivitelű jelenetet ábrázolja, mikor a jávorig, üldözve a sarkvidéki fehér farkasok egész falkájától, végső kétségbeesésben, az önfentartás ösztönétől sugallva beleszökik a folyóba, melyen jégdarabok usznak s a hová a farkas-csoport nem követheti többé. Ugy tesz, mint a két veszély közé szorult diplomata,

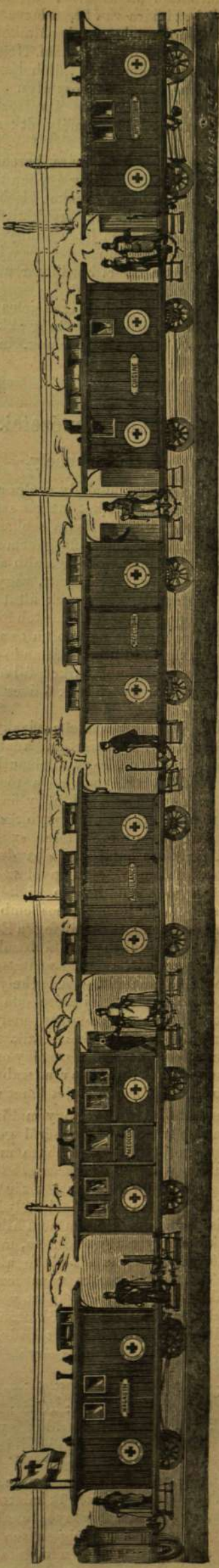
Étkésző kocsai belseje (86 személyre)

Orvosi kocsai belseje. — Irodai és fekhelyiség.

Orvosi kocsai belseje. — Ültetőkötő szoba.

Élelmiszeri kocsai.

Konyha-kocsai.

Étkésző-kocsai.

Kóroda-kocsai.

Orvosi kocsai.

Készlet-kocsai.

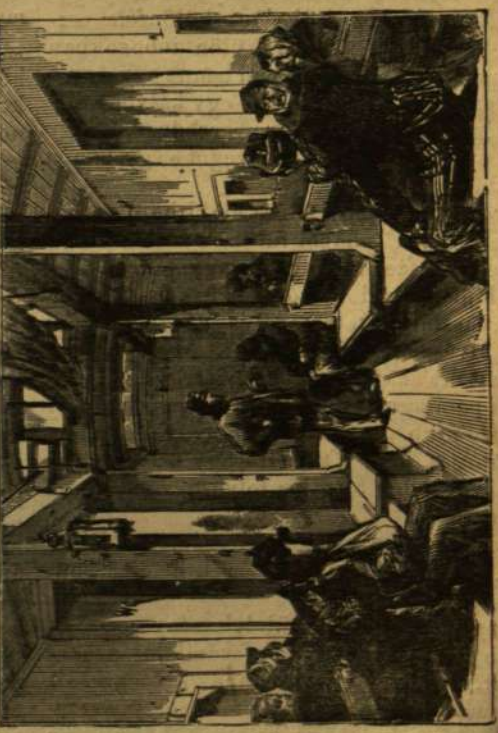
Mozdony.

Konyha-kocsai belseje (700 személyre berendezve.)

Kóroda-kocsai belseje (10-15 ágygyal). Sebességtől ápolására szánt vasúti vonati.

Könnyű sebességtől kocsijának belseje (14 ülő ember számára.)

kinek esztendőkre volt szüksége, a míg megtanulta, hogy a két rozsz közül a kisebbet választja. A kik vére szomjuhozak, a farkasok nem ismerik a kegyelmet, de a folyó habjai, uszó jégtáblái nem szomjaznak vért s ha ereje győzi, keresztül törhet a folyón és megszabadul, — míg ellenségeinek, kik már biztosnak látták a prédát, üresre koppan a foguk s éhes üvöltéssel állnak meg a folyó-íparon. Ugy-e vén ordas megmérészi azt is, hogy egy ugrással ott terem a parthoz legközelebb eső jégtáblán; de onnan már nem bátorodik tovább s a fölingoret, de ki nem elégitett, ennél fogva kétszeresen égető étvágy izzó fájalmával tekint az elszalasztott zsákmánynak utána.

Sebesültek ápolására szánt vasúti kocsik.

A míg az örök béke a még elnem ért ideálok országába tartozik, a míg az emberi nem megmarad azon külső és belső befolyások uralma alatt, melyek arra készítik, hogy százával, ezrelve pusztítsa egymást: addig a béke olajágáról álmodozó emberszeretnek nem marad sürgősebb földadata, minthogy a meg nem akadályozhatott sebeket bekötözze s az öldöklő háborúk iszonyait telhetőleg enyhítse.

„Az áltartani képtelenség vált ellenség nem ellenség többé, hanem ember, lebebarát, testvér.“ Ez a magasztos elv hozta létre a genfi egyezményt, mely a harcztér sebesültjeit oltalma alá vette s a helyeket, a hová letétettek, oly menhelyeknek jelentette ki, melyek nemzetközi védelem alatt állanak, s melyeket az összes civilizált nemzetek megsértése nélkül bántani nem szabad. A humanitás e tiszteletre méltó szövetsége a vörös keresztet fejező mezőben választó jelvényül, s a hol ez a vörös kereszt zászló ki van tűzve, arról a helyről a tisztességes ellenség elfordítja tűzökádó gépeinek torkát, mert ott oly ellenség lakik, a ki már jó barát.

S e valóban kereszténynek mondható elveit gyűjtötte össze a hősohónak, kik fegyvertelenül mernek bemenni a pusztító csatába, nincs más oltalmuk, mint az a vörös kereszt mellükön és fővegükön, fölszedik az elesetteket és elszállítják a hevenyészett kórházakba, a vörös keresztet fejező zászló alá, hol szakértő orvosi, s nem ritkán gyöngéd női kezek veszik ápolás alá a vérző tetejét s igyekeznek visszatartani benne az elreplőni készülő lelket.

S ha civilizáció tökéletesíteni tudta a háboru gyilkos eszközeit, — az emberszeretetet is igyekezett fölhasználni a civilizáció vívmányait saját céljaira. A bécsi kiállításán általános elismerésben részesültek a különféle nemzetek által kiállított vasúti vonatok, melyek sebesültek ápolására vannak berendezve, s melyek közül ez alkalommal a francziákat mutatjuk be.

E vonat, valóságos szállítható kórház, nyolcz kocsiból áll, melyek öt féle szerkezettel bírnak.

A *késleltkocsiban* vannak elhelyezve a gyógytáji szerek, a műtészhez szükséges különféle eszközök. A kötelékek, a tépés külön dobozokban van elcsomagolva. Azonfelül van benne egy ágy s zertár-őr számára, egy íróasztal, egy kályha s egy asztal a gyógyszerkészítésre berendezve. Négy ablakon át nyer világosságot és levegőt s egy lámpa függ a tetejéről.

Az *orvosi koci* négy félre alakítható szobából áll, mely egy kályhából fűlik. A szobát átalakíthatni tetszés szerint dolgozó vagy pihenő szobává. A tulajdonképpeni dolgozó szobában van egy fülhajtható íróasztal tintatartóval és szék. A dolgozó szobából alvószobát alakíthatni. Megnyomunk egy gombot és az ülészek egyszerre egy igen kényelmes pamlaggyá nyílik szét. Itt van még egy külön ülőszoba, melyet függönyvel eltakarhatni, ruhafogas, lámpa, hőmérő, egy üti ingaóra. Egy lámpával világított kis folyosó választja el a két szobát.

Külön koci van a *tápszer* számára. Ez az éléskamra, ellátva hussal, kenyérral, befőttel, hűsítővel, borral stb.

A *konyhakoci* rendkívül leleményesen van berendezve. Lehetetlen mind elszámlálni azokat a tárgyakat, a mik benne el vannak helyezve. A berendezésnél fő tekintet arra volt, hogy a szakácsnak minden a keze ügyébe essék, hogy így a szükséges tápszeretek hirtelen elkészíthessék. A konyha mind a négy szögletében vizes medence áll. Felül négy polc az edények számára. A tűzhely igen nagy, 700 személy számára lehet rajta főzni egyszerre. A fazéktető nyulékony faguz-

zal akként van megerősítve, hogy a leves a fazékból ki ne futhasson. A kocsi két oldalára mellett két pad fut végig, melyet csak kettő kell nyitni, hogy ágy legyen belőle.

A vonat három olyan kocsival bír, mely a könnyen *sebesültek* számára van berendezve.

Belsőszervezők olyan, hogy sebesülteket vagy árukat egyaránt lehet bonnók szállítani. Negyvenkét ember fér el e három kocsiiban, ülőhelyzetben. Hasonlítanak a mi harmadik osztályu vasuti kocsijainkhoz. E kocsik könnyen átváltoztathatók ebédlővé, s akkor 36 személy étkezhetik bennök.

A súlyosan sebesültek számára berendezett kocsiban ágyak vannak, még pedig egyben tetszés szerint 10 vagy 15, a mint az ágyakat kisebbekre vagy nagyobbakra nyújtjuk. Az ágyak kitűnőek, a szellőztetés és világítás igen jó, a felügyelet és ápolás könnyű. Minden tereben van egy beteg-ápoló. A sebesülteket a tábori hordkosárban hozzák ide, melynek oldala lezsedhet.

Egy szóval az egész vonat igen jeles szerkezetű, mely díszeset érdemelne még akkor is, ha nem szolgáló oly magasztos célnak, mint a minőnek szolgál.

A főváros jótékony intézetei.

II. A pesti gyermekmenhely.

A bölcsőde és gyermekmenhely célja annyiban egy, a mennyiben mind a két intézet szegény gyermekek megvédésére és ápolására szolgál. De különböznek abban, hogy amaz oly gyermekeket vesz föl, kiknek szülei élnék vagy legalább anyjuk van; míg emez korán árvaságra jutott, vagy szülei által nem ápolhatott, vagy ezek által elhagyott gyermekek ügyét veszi föl. Míg tehát amaz intézet csak nappalra fogadja be ápolójait s azokat is csak 4 éves korukig: addig emez állandó menhelye a fölvetett gyermekeknek, kiket fölvetéskor idejéig fogva ha fiuk 5, ha leányok 6 éves korukig ápol.

Sokat írtak és beszéltek a lenelcházak mellett és ellen. Annyi áll, s statisztikai adatokkal pontosan be van bizonyítva, hogy a lenelcházak szaporodásával egyenes arányban nő a törvénytelen szülöttek száma; de az is áll, hogy ha valamely államban romlott erkölcsi viszonyok s pauperizmus következtében a törvénytelen szülöttek nagy számát kiteszik s a halál karjaiba dobják: az államnak s társadalomnak e tényssel szemben nem lehet összedugni kezét, hanem ki kell azt nyújtania a veszendőben levő számos emberélet megmentésére. A fentmondott oknál fogva Európa legtöbb államában jelentékenyen alábbszállították a lenelcházak számát, s megnehezítették az oda való felvételi körülményeit. — A leghelyesebb ut e társadalmi problema megfejtesére oda törekedni, hogy eltávolítsák azon okokat, melyek a lenelcházak fenállását szükségessé teszik. Nevelés, különösen erkölcsös nevelés, a szegény osztály sorsának javítása lehetnek azon óvó rendszabályok, melyek által e bajnak jóformán elejét lehet venni.

Különös, mondhatná valaki, hogy midőn már külföldön a lenelcházaknak eltörlesztéséről gondolkoznak, mi most kezdjük azokat idehaza meghonosítani... Csak hogy a *pesti gyermekmenhely nem lenelcház*, ha ugyan lenelcház alatt kizárólag a törvénytelen kített gyermekek ápoló helyét értjük. En ugyan, — ha értesülésem nem hibás, — a pesti gyermekmenhelyet úgy tekintem, mint az *árvaházak alsóbb lépcsőjét*, az *alsóbb* fogalmat a fölvetett gyermekek kisebb korára vonatkoztatva. Az árvaház csak 5-6 éves gyermekeket vesz föl; míg a menhelybe mindjárt születésük után befogadják a társadalom segélyére szorult kisdedekeket, kiknek egy részök aztán onnan az árvaházakba kerül.

A pesti gyermekmenhely célját így határozzák meg az alapszabályok 1. §-a: „Cél: A foházakba vagy kórházakba került szülők gyermekeinek szüleiik büntetés- vagy betegség idejéig ápolása, s oly pesti illetőségű gyermekek gondozása s 5-ik s illetőség 6-ik évükig nevelése, kiket a szülők legyőzhetetlen szegénységük miatt elartani képtelenek, vagy kiket bizonyos életkörülményeiknél fogva maguktól ideiglenesen távol tartani és fizetésért tápláltatni és neveltetni képtelenek.“

Az alapszabály ezen pontjának értelmében fölvetettek az intézet fenállásának 3 első évében a menhelybe 150 gyermeket; kik közül 36 fegyenc-nék, kórházban fekvő vagy ott elhalt anyák kisdedeiből vagy más módon teljes árvaságra jutott

városi gyermekekből került ki; 70-et magánosok küldtek be; 44 pedig városi lenelcz volt. Látható ebből, hogy a lenelczek száma 1/2-át sem teszi a fölvetettek összegének. S ezek fölvetéle is nem közvetlenül s korántsem oly könnyű módon történik, mint ez kivált évekkel ezelőtt Franciaországban divatos volt, hol csak egy forgó-hengerbe kellett helyezni a kített kisdedet, hogy az, a kitevő kitének megtudása nélkül, egyenesen a lenelczházba jusson. A pesti menhelybe csak a városi hatóság által beküldött lenelczek vétettek föl. A foházak- és kórházakban levő szülők gyermekeiért a városi hatóság csekély eltartási díjat fizet; míg a magánosok által beküldöttekért a szülők, ha szegénységüket okirattal nem bizonyítják, — havonként 8 ft tartási díjat fizetnek.

A pesti gyermekmenhely alapításának érdeme ugyanazon nemes hölgyké, kik a bölcsődét virágzásra juttatták. A mint 1869-ben a bölcsőde fenállását egy saját ház megszerzése által biztosították: fardani nem tudó buzgalomukkal munkásságuknak új tért kerestek, bár amaz sem hagyva el. 1870. ápril havában ugyanis *gróf Károlyi István*, az intézet jelenlegi pártfogójá, s *gróf Károlyi Ede*, az intézet elnöke, előleges tanácskozányra hívták össze Budapest főrangú hölgyeit egy gyermekmenhely alapítása ügyében. Hogy e tanácskozás alkalmával nemesek beszéltek, de tettek is, mutatja az, hogy néhány nap mulva a bölcsőde épületének kibérelt helyiségében már tényleg megnyitott a menhely hét gyermekkel, kik közül az első egy kórházban fekvő anyának gyermeke volt, a többi hat pedig a foházai gondnokság és a városi hatóság által küldetett.

A fölvetett gyermekek száma egyre szaporodott; annyival is inkább, mert az állami fegyenczek gyermekeit is elvállalták s többek közt a szegedi delegált bíróságtól is érkeztek be kisdedek. A bérelt helyiség már nem felelt meg a célnak, s a nemesekből alapítók utána láttak, hogy a menhelynek saját háza legyen. A vezetők jó példával mentek elől: a pártfogónő 2600 ft, az elnök 1300 ftot adományozott házvétele. E mellett nagy buzgalommal léttak hozzá a gyűjtéshez. Egy sorsjáték 14,000 forint felül jövedelmezett. Egymásután tavasi ünnepélyt, hangversenyeket, gróf Karácsonyi Guidóné termetben jótékony előadásokat, színi előadásokat rendeztek. Az olvasók közül még bizonyosan sokan emlékeznek arra a fényes calicot-bárra, melyet a mult farsangon a menhely javára adtak, s mely 4000 forintnál többet jövedelmezett; valamint arra a templomi gyűjtésre, melyet a menhely választmányi hölgyei f. évi márczius 25-kén Haynald kalocsai érsek egyházi beszéde alkalmával rendeztek, s melynek eredménye meghaladta az 1000 forintot.

Es most ott áll a menhely csinos háza a ferencvárosi fő-utczában (10. sz. a.) a majdan kiépítendő külső körut szomszédságában. A 39,000 ft-on megvett két ház egybe lett kapcsolva, s tetemes költségen az intézet céljaira átalakítva. Jelenleg 48-ra megy az ott álló p nevelt gyermekek száma. A ház előtti sima kövezett terrasszon csisznak-mászának jó időben az apróságok; míg a nagyobbak a tágas és árnyas kertben játszhatják ki magukat, ha kijöttek az iskolaszobából, mely ugyanott a Fröbel rendszer szerint van számukra felszerelve. Jósziuvi apácák vigyáznak föl rájuk, kik itt a cselédség és szoptatódajkák fölött is a házról fölfigyelmet viszik. Mikor meglátogattam a kicsinyeket, egy szép derült őszi nap délutánján, egytől-egyik olyan jó kedvűek voltak! Beszédbe ereszkedtem velök, s egyik-másik közülök csakhamar olyan barátságos lett, hogy a kabátom zsebje felé nyújtotta kezét, mert meg szokták, hogy a látogatók onnan hoznak ki nekik cukrot vagy valami játékot. Nagyobb-részt magyarul beszéltek, s vezetők azt mondták, hogy a nem magyar születésűek is megtanulnak itt magyarul. A mint a kertben tovább haladtunk s a gyermekek nem hallották beszédünket, vezetőm egynehányat bemutatott nekem onnan a távolból közülök. „Azt az erőteljes barna gyermeket, mondá, a Dunaparton találták; a gyermek már több volt két évesnél s annyit el tudott mondani, hogy öt valaki faluról hozta be, s úgy hagyta a folyó partján.“ — „Amaz ott arról nevezetes, hogy mikor az intézetbe bekerült, nem láthatott meg semmi csillagot vagy megehető tárgyat a nélkül, hogy elcsenni ne próbálta volna.“ Bizonyosan valami fegyencz gyermeke volt, kin erősen hatályba lépett Darwin atörökölési törvénye. — „Azt a kicsit meg, ki ott fenn mászkál a terrasszon, tegnap a bölcsődéből hozták át, hová

anya egy reggel bevitte, de többé soha sem ment érte.“ S a mint értesültem, ez eset nem áll egyedül magában. Bár a bölcsődénél a legnagyobb elővigyázattal járnak el a meg ismeretlen gyermekek fölvetésénél, s az anyának illető házi urától írást kell előmutatni, hogy pesti lakos, s hogy Pesten hol lakik: mégis megcsik, hogy hamis írást is mutatnak elő, melylyel a gyermekét elhagyott anyát többé fölhalálni lehetetlen.

A ki csak fölszínéről ismeri az emberi életet: menjen el az ilyen helyekre, s egy-egy gyermek rövid életének történetéből sok tanulságot meríthet arra nézve, hogy mi történik a függönyök mögött a társadalomban. S ha talán az árnyoldalak láttára elkomorodnék: újra földelelend kedélye a fénypontok szemlélésén. Igazán el lehet mondani, hogy itt az ellentétek érintkeznek. Az erkölcsi süllyedés mellett ott van az erkölcsi emelkedettség; a szülői szívtelenség mellett a jósziuvi emberszeretet.

A gyermekmenhely tervezői, úgy látszik, arra is gondoltak, hogy a jótékonyági szellemet minél szélesebb körben terjesszék. A bölcsődénél 700 frtos, itt csak 50 frtos alapítványok vannak, hogy mentől többen léphessenek az alapítók sorába. Az *alapítók száma* jelenleg 45, kik közt hazánk vagyonos főpapságából csak Haynald érsek és Lipovniczky püspök nevével találjuk. Van ezenkívül az egyletnek 203 *rendes tagja*, kik 3 évrő 2-2 forint lefizetésre kötelezik magukat. Ezek között sok közrendű budapesti polgár és polgárnőre akadunk; míg számos fővárosi pénzintézet, különösen a takarékpénztárak, a továbbira való lekötélés nélkül jelentékeny összegekkel járultak a menhely ügyének támogatásához. S a jövőben is a jótékony közönség mentől nagyobb számú részvétre számít ez ifju intézet. Csak a tehermegosztás s minél tömegesebb részvét biztosíthatja a fenállását s virágzóvá tételét; csak így lehet remélni, hogy jelen szomorú pénzügyviszonyaink között is mielőbb letörlesztheti az egylet azon 22,000 ft kölcsönt, melyet a ház vételére a bölcsőde-egylettől felvett, s melyért az évi kamatozók az áldozatkésztségben határt nem ismerő pártfogónő s elnöknek saját egyéni hitelével is biztosították.

A gyermekmenhely összes bevétele három éves fenállása óta 55,000 forintot fölül van, míg összes kiadásai mintegy 80,000 forintot tesznek.

A pesti gyermekmenhely kétségkívül sok különben veszendőbe menő emberéletet megment; de egymaga mindent nem tehet. A kiket az ilyen ügyek érdekelnek, tudják, hogy a fővárost környező falvakban nagy azon törvénytelen származású kisdedek száma, kiket a fővárosból szülőik ugynevezett dajkáló asszonyoknak adnak ki, kiket ezek nyomorult viskókban összezseve többnyire lelketlen gondozásban részesülnek, s ha a kijáró havidíj, — mint sokszor megtörténik, — egyszer elmarad: irgalmatlanul a föld alá küldenek. Az illető falvak lelkesései ezek anyakönyvi följegyzései bővebb fölvilágosítást szolgáltatathatnának erről. E a baj olyan természetű, melyet egyszerre gyökeresen meg orvosolni nem lehet, s melyen segíteni a társadalom egymagára hagyva nem elég erős. De ha a társadalom nemes törekvéséit az egyház és polgári hatóságok is támogatnák: inkább lehetne sikerre számítani. Ha az illető lelkeségek balmisioi működésök körébe fölvennék az ilyen dajkáló házak időnkénti meglátogatását, s azokban a dajkáló asszonyokban a vallás és erkölcsiség intő szavaival föllesztenék s ápolnák az emberszeretetet tüzet; ha a polgári hatóságok fölfigyelnének, hogy csak megbízható, jó erkölcsi magaviseletűkről ismert asszonyok fogadhatnának el ilyen gyermekeket, s hogy ezeknek se lenne szabad egy kisdedet se átvenni hiteles írás nélkül, melyre az átadó neve, magát fizetésre való kötelezése két hiteles tanu aláírásával föl volna jegyezve, s a fizetés kimaradása esetén az illetőket törvény útján szorítanák kötelesegiük teljesítésére: akkor kevesebb apró keresztet s fejfát plántálnának el azon falvak sirtkertjeibe, és több emberélet lenne megmentve az emberiség számára.

Komáromy Lajos.

Eötvös „Gondolatai“-ból.

Minden nagyobb eszmének megvoltak vértanúi, s mint egyeseket, úgy egész népeket találunk, melyek így vezettek el. A küzdőknek vesztét gúny s átok követte sokszor, s az, a mit szenvedtek, első pillanatban mint visszajeszto példa állt azok előtt, kik magasabb földadatnak akarták

szentelni létüket. De ha a történet folyamát tovább követjük, nézetünk megváltozik. Az elnyomó emléket az utódok átka követi, a vértanu tovább él eszméjével, s a jövő bámulva látja, hogy a győzelmet nem a hóhér, hanem az áldozat vitta ki, mert minden babér elhervad s minden emlék romba dől, de kinek neve egy eszmével él, a fölött az időnek nincsen hatalma.

Danton beszéde híressé vált, melyben mondá, hogy Franciaország megmentésére *merészség* kell és ismét *merészség* és még egyszer *merészség*. — Ha Danton államférfiúi képességgel bírt, átlátta volna, hogy a franczia forradalmat épen a tulvitt merészség rontotta meg. — Átalán véve, forradalmak nem az erély, hanem a *rend hiánya* miatt vesznek el, és ép mert Washington ezt megérté, erkölcsi állapítható meg a szabadságot. — Az erő, melyet egy szabadságrt lelkesült nép kifejt, roppant, de ellenállhatatlannak csak akkor válik, ha azt szabályozni tudjuk. Rend nélkül az erőnek és lelkesülésnek nagysága csak a zavar roppantságát neveli.

Megengedem, hogy politikai nagy küzdeleknél a pártok vezetői néha egyaránt kevés erkölcsi becsessé bírnak, s egyaránt aljas célokat követnek, de a tömegekről épen az ellenkező áll; s az embergyűlölő nézetét, mely szerint az ember többsége erkölcselen, semmi nem csafolja meg inkább azon tapasztalásnál, hogy a népre csak az bir állandó hatással, ki jobb érzéseire hatni tud, és az ügyet, melynek kivására a tömegre hivatkozik, valamely nemes vagy egyszerű eszmével köti össze.

A befolyás, melyet mások fölött gyakorolunk, azon hatalomtól függ, melylyel akaratumk saját tetteink fölött bir. Innen van, hogy oly emberek, kik se rendkívüli ésszel, se erényvel, sőt néha még jó hírrel sem bírnak: az államban néha az első helyeket foglalják el. — Nem a helyzetek helyes föl fogása, nem is annak belátása, mit kelene tennünk, teszi nehézé a gyakorlati politikát. Mind ezekre nézve könnyen tisztába jöhetünk magunkkal, de hogy a helyzetet föl fogva, eljárásunkat szigorúan ehhez mérjük, hogy minden pillanatban csak azt tegyük, mit nyugodt meglátolás után celszerűnek vagy kötelességünknek ismerünk, s magunkat soha szenvedélyeink által elragadtatni, vagy tulzott ovatosság által visszatartatni ne engedjük: ez az, a miben a nehézség fekszik. — Csak ki akarni tud, az képessé kormányozni is. Akár kötelességérzet és erény az, mi által magunk fölött uralkodunk, akár semmit nem kimélő önzés — mindegy; a ki maga fölött uralkodik, az másoknak is parancsolni fog, s valóban nagy szerepet csak egészen erényes vagy egészen önző ember gyakorolhat a világon, — az egyik oly ritka, mint a másik.

Rendes viszonyok között az államférfiuban minden körülményeknek pontos mérlegezése, ovatosság s hideg érzés, mely magát soha szenvedély által nem ragadtatja el, szükségesek; de vannak helyzetek, midőn erőt csak a szenvedély ad, s az érzék éle, mely az akadályokat előre látva, minden lépésnek következeit méregeti, csak gyümölyesebb tesz. Ez az ok, melyért oly férfiak, kik nyugodt időkben az államot nagy dicseréttel vezették, ha a béke megzavartott, többnyire se saját, se az emberek várakozásainak nem feleltek meg.

Minden művészetet dilettánsok izek leg-több szenvedélylyel. Ezt tapasztaljuk a tudományok körében is, de sehol nem annyira, mint a politikában, mely félig a tudományok s félig a művészetek sorába tartozik, melyhez talán ép azért szólnak annyian s oly szenvedélylyel, mert hozzá oly kevesen értenek.

Csak ki jókor állt oly helyzetben, melyben magát elhatározni s másoknak parancsolni tanult, az képes államot vezetni. Ez magyarázza azon tény, hogy katonák, mint Napoleon, Caesar, Washington, az állam kormányában oly kitűnően, s tudósok többnyire oly rozslú töltik be helyeiket. — Plató ugyan azt mondja: hogy a legboldogabb állam az lenne, melyben bölcsék kormányoznak, s megengedem, hogy ily államban talál-

nók talán a legjobb törvényeket, de mi e törvények végrehajtását, s az ügyek gyakorlatot vezetését illeti, meggyőződésem szerint, oly állam melyben az ügyek élén philosophok állának, lenne a legrosszabbul kormányozott a világon.

Igen keveset kormányozhatunk valósággal, s a legkorlátlanabb zsarnok csak azon szűk határok között uralkodik, melyekhez a hely s idő minden egyes ember tevékenységét szorítja. — A kormányzás nagy mesterséget többnyire nem egyéb, mint elhíttetni, hogy minden, a mi történik, azt mi tesszük.

Senki nem csalódik többször, mint a kormány saját pártjának erejeiránt. Miután minden országban nagy azoknak száma, kik minden más iránt közönyösebb lennek, csak a béke fenntartását hajják s ezért mindig a fenálló kormányval szavaznak, ez többséget mindig sokkal nagyobbak tartja mint az valóban, s így történik, hogy a kormány változásával az, mely az előbbinek helyébe lép, miután évekig mindig kisebbségben volt, egyszerre hasonló, vagy még több szavazat fölött rendelkezik. A kormány valóságos többsége nem azok szerint számítandó, kik reá szavaznak, hanem azok szerint, kik semmi más kormányra nem szavaznának, s így számára egészen más pártállásokat találunk.

Krisztus állítólagos arczképei.

A régi korban igen jól értettek a drága kövekbe vésés művészetéhez, és e nemből mind a görög, mind a római világól sebbnél sebb műemlékek maradtak fenn az utók számára. Mi sem természetesebb tehát, hogy akadtak elég sokan a régészek közül olyanok, a kik a modern világgal minden áron el akarták hitetni, hogy ilyen drágakövebe vésset hiteles arczképek az Üdvözítőről is léteznie kell okvetlenül. Az ennek bebizonyítására legujabban tett kísérletek között első helyen a híres „Vatikani smaragd“ fölfedezése áll, a melyről azt állítják, hogy Pilatus parancsára készült, ki azt Tiberiusnak küldötte. A kép, mely e smaragdban van vésve, állítólag Krisztus fejét ábrázolja. E történet (vagy mese?) villámgyorsan terjedt szét a keresztény világban és a drágakövet a római és bizanti császárok, sőt ozmán utódai is rendkívül nagy gonddal őrizték, míg végre az egyik szultán, fivérének váltásdíjja képen, VII-ik Ince pápának engedte át. Azonban a drágakönek abbéli igényét, hogy Krisztus valóságos arczképét viseli magán, aligha fogja elfogadhatónak és jogosnak itélni a modern tudomány itélőszéke, mert styla sem ódonnak, sem pedig byzantinak nem tartható, sőt inkább kétségbevonhatatlanul az olasz művészet ujraredésének (renaissance) korából származik. A híres angol tudós, King, a ki az ilyes dolgokban ez időszerint egyik legelső tekintély, határozottan azt állítja, hogy a drágaköven látható Krisztusfő az Üdvözítőnek Raphael „Csodálatos halászat“ című remek festményén látható arczképéről vett gyöngöe másolat.

A régészeknek még más ilyen drágakömetés-vényekről is van tudomásuk, melyekről szintén azt szeretnék elhíttetni némelyek, hogy Krisztus „hiteles“ arczképét tartalmazza. Párisban egy egész gyűjtemény van, melyet — mint mondják — persiai nesztóriánusok szedtek össze a persa birodalom bukása előtt egy vagy két századdal, s gyűjtemény egyes darabjain az Üdvözítő szakál nélkül van ábrázolva. Ama pézsek, érmekek és drágakövek hitelességéről, melyek állítólag itt-ott léteznek s Krisztus valódi arczképét viselik magukon, de a melyeknek igénye a megbízhatóságra igen kétséges, egész terjedelmes irodalom keletkezett már. Ilyen régi emlékek csakugyan léteznek sok helyen, hanem a tudósok nem nagy bizalommal viseltetnek valódiságuk iránt.

Ellenben ama képzelteti és eszményi Krisztus-főket, melyek a bizanti művészetben hajdan általános használatban voltak, az egyiptomiak Serapiss nevű istenségét ábrázoló drága kömetésvényekről másolták le, a mely „idegen istenek“ tisztelése a drágakömetés művészetének hanyatló szakában igen el volt terjedve a régi Olasz- és görögországban. A középkorban több klasszikus korbeli drágakömetésvény hasonló átalakulásokon ment keresztül. King egy Silenus emlit, melyet apá-turrá idomítottak át; Caracallából szt. Pétert és Jupiterből szt. Jánost csináltak, sőt — legalább egy esztél — annyira mentek, hogy egy drága-

kömetszvényt, mely Ledát és a hattyut ábrázolta, egész komolyan úgy állítottak elő, mint a melyen az a jelenet van feltüntetve, mikor a szent-lélek Szűz-Máriát meglátogatta. E drága követ sokáig használták ékeségül a kölni főtemplomban a három szent király oltárán, mely alatt ezeknek koponyáit őrzik.

Kutyafejű ember.

Mint olvasóink a múlt nyáron a fővárosban személyesen is meggyőződhetek felőle, valóban léteznek microcephalok vagyis majom-emberek, és a cynocephalok vagy kutyafejű emberek.

Hogy ilyenek ép úgy, mint az állati hasonlóságot meginkább feltüntető hágerincez-nyulvány-nyal ellátott emberek léteznek, és hogy az emberi ismeretek szélesbeszűrésével mind több és több ilyenféle példány található föl, azon ma már annyi hiteles tanuk leírásai után nincs okunk kételkedni. A bambergi s délausztriai paraszt család, melynek különben ép gyermekei közül kettő egészen a majom-típusát jellemzi, azon egyes elszórt, apró törzsek, melyek hátsó Ázsia hegységei között állítólag még mindig látható agyarakkal, s a bőr alól kiálló gerincz-nyulvány-nyal bírnak, valamint azon egészen szörös a igen korlátolt értelmiségű lények, mi őket ugyancsak Dél-Ázsiában többször találtak, s melyek egy oroszországi példányát mutatja rajzunk, — mind megannyi élő bizonyítékai az emberfajban rendkívül alant álló organizmusok még folyvást létezésének.

Ez alkalommal csupán a rajzunkon bemutatott, u. n. kutyafejű emberre szorítkozunk. Hogy ez nem pusztán külső hasonlóság, azt világosan bizonyítja az, hogy a dús szőrzet, mely az egész arcot és testet elborítja, csontszerkezeti változással van összekötve. Adrian Jęstichjew, 55 éves, oroszországi kostromai születésű, alól csupán 4. felül pedig 1 metszőfoggal, fia: a 3 éves kis Fedor szinté csak 4 metszőfoggal bír. Feltűnő továbbá, hogy az apánál e hiányos fogazat is csak a 17-dik év táján fejlődött, a többi fogak pedig, u. m. a szakító és zúzó vagyis zápfogak egészen elmaradtak.

Hogy e szőrzet nem is talán a haj, vagy bajusz, szakáll, szemöldök az arcon szétterjedéséből származik, látható abból, hogy e kutyafejű embereknél ép a bajusz és szakáll hiányzik, úgy hogy a szőrzet valószínűleg egy pincse eb fejcsőrzetéhez hasonlítható, s az említett dél-ázsiai példányoknál a kéz és láb kivételével az egész testen egyenlően, a hátán egyiknél 5 hüvelyk hosszú szálakkal, volt elterjedve.

Ha tudjuk azon egyetemes törvényt, hogy a szőrzet a fogazattal mindig összefüggésben van, pl. az afrikai csupasz kutyáknak nincsenek fogai, ép így a kopasz bivaly felső fogsora nincs kifejlődve, s végül a rozg fogak és kopasz fej az embernél is együtt járnak, s másfelől ugyanez összefüggésnek egy másik, ép ellenkező példáját látjuk e torzulatoknál, t. i. hogy a tulbó szőrzet szintén foghianyjal jár: még sokkal érdekesebbé lesz előtünk e tünetemény.

Az orosz Fedor Jęstichjewnek anyja, apja szintén hasonló kinézésű volt. Atyja, az öreg Adrian, mutagatók állítása szerint, folyvást a legfélelmesebb erőkben favágásból élt. Félrevonulásának oka ugyane jelentés szerint az lévén, hogy feletébb szőrös és kutyankézése miatt folyvást csafolták. Nagyjáról, nagyanyjáról nincsenek biztos adatok, s így vagy azt kell föltennünk, hogy talán már azok is feltűnő hajlandóság-gal bírtak ily szőrözöttségre, vagy pedig hogy csak hirtelen jelent meg a szülők gyermekei közül ez egyenlő az elütő alakzat.

Ez utóbbira is több eset áll már eddig rendelkezésünkre, így pl. az említett bambergi család 5 gyermeke közül a 3-ik és 5-dik microcephal, a kik teljesen ép szülőkötől, s 3 ép testvér közül váltak ki, — s a mely tüneményeket „atavizmus”-nak nevezve, a szakemberek ép úgy magyaráznak, mint például az unokák és szép-unokáknak a nagyapák alakja és tulajdonaira történő gyakori visszaütését, vagy mint például néha egyes nemes lófajoknál a zebra-féle őstörzshöz hasonlóságot mutató fekete hátgerincz- és lábész-csíkok

megjelenését. E magyarázat szerint az ily elütő ember-alakzatok is az ember őstörzsére, vagy talán törzsére, történő visszaütéseknek volna tekinthetők.

Reánk nézve annyiban érdekesek az ily esetek, hogy ezek által még mindig előpéldányokon levén alkalmunk összehasonlítani azon őstypust, melyből a mai ember fejlődött a mai kifejlett ember néha elragadóan szép, főnséges alakjával és bámulatos szellemi tulajdonaival: — meggyőző-dünk affélől, hogy mit alkotott a durva anyagból azon varázs hatalom, mit *civilizációnak* nevezünk.

Egyveleg.

/. (A *Liebig-féle huskivonat gyártása.*) 1872-ben 174,000 darab szárvasmarhat öltek el Giebert gyártelepén Fray-Bentos-ban (Dél-Amerikában, Argentína köztársaságban), hol a híres Liebig-féle huskivonatot készítették. Az 1872. év összes jövedelme (huskivonattól, szárvastól s a leült állatok vérével készített guanóból) 2.050,000 frank volt.

/. (Gazdag iskolai alap.) Az észak-amerikai Unió államai közt Indiánának van legtekintélye-

Jęstichjew Adrián és fia. (Kutyafejű emberek.)

sebb iskolai alapja, mely összesen 8 millió dollárra (16 millió forint) ra.

/. (Amerikai udvariasság.) Egyik amerikai lapban egy jowa-i orvos ezt írja: „A nőknek amaz észellenes szokása, mely szerint magukat minél jobban összefűzini s ezáltal megnyomorítani törekszenek, voltaképpen a legnagyobb jótétemény az emberiségre nézve, mert így a divathajászó, léha nők többnyire elpusztulnak és csak az okosabbak jutnak el odáig, hogy asszonyokká leheszenek.”

/. (A házasságok statisztikája.) Moreau de Jonnés „A statisztika elemei” című munkájában érdekös táblázatát kimutatást közöl ama házasságok számáról, melyek Európa főbb államaiban évenként kötetnek. Irland áll első helyen, hol minden 90-ik lakóra egy házasság esik; Franciaország 16-ik a sorban s minden 122-ik embere esik egy házasság; Anglia 27-ik a sorban, minden 137-ik emberrel egy házassággal; Toskáná 28-ik a egyszerűen utolsó, mert ott csak minden 143-ik emberre jut egy házasság.

/. (Tengeri nyul-üet Japánban.) Japánban egy idő óta igen különös mania kapott lábra — ki hinné? — a tengeri nyulak iránt, és ez új divat egy úgy dühög ott, mint Németalföldön a jelen század elején a tulipánkedvelés. Némely tengeri nyul-fajokért roppant árakat adnak és a sajátá-

gos érdeklődés ez apró állatokról iránt oly magas fokra hágott, hogy közelebről a hatóság is kénytelen volt belemarkolni az eszevesztet üzelembe. A rendőrség több kereskedőt, kik egy árverés alkalmával néhány tengeri nyulért iszonyu árakat ígértek, elfogott, sehogyan sem tudván elhinni, hogy ilyesmi családi szándék nélkül történhessék. Pár hó előtt Yokohamában egy birlapot indítottak meg, mely kizárólag a tengeri nyulak ügyének van szentelve.

/. (A só drágasága.) A só földünk némely vidékein oly nagy ritkaság, hogy pénz gyanánt használják. Más országokban ha nem is oly ritka, de oly drága, hogy csak a jómódúak juthatnak hozzá. Innen származott e kifejezés: „Sóval él, mi azt jelenti, hogy az illető gazdag ember.

/. (Haladás Kínában.) Pekingben társulat alakult, mely azon célt tűzte maga elé, hogy a kínaiak közt a hasznos ismereteket terjeszteni fogja. Havonként megjelenő képes folyóiratot fog kiadni, részint angol, de főleg kínai nyelven s azt különösen a műveltebb osztályok körében igyekszik terjeszteni; a néptömegre gyakorolható közvetlen hatásra, úgy látszik, nem igen mer számítani.

/. (Mi mindent nem ér meg egy franczia, ha megöregszik?) Paul de Kock nemrég megjelent memoirejai első kötetében föl vannak sorolva mind azon kormányok, melyeket a híres regényíró élete 79 éve alatt Franciaországban megért. A nemzeti konvent uralma alatt (1792—1795) születve, Paul de Kock egymásután következő kormányokat látott hatalomra jutni: Az executiv-direktoriumot (1795—1799), a konzulbizottságot (1799), az időszaki konzulátságot (1799—1802), az élethossziglani konzulátságot (1802—1804), I. Napoleon császárságát (1804—1814), a provizoriumot (1814), XVIII. Lajos első restaurációját (1814—1815), I. Napoleon visszavertét, a száz napot (1815), a provizoriumot (1815), XVIII. Lajos 2-ik restaurációját (1815—1824), X. Károlyt (1824—1830), a provizoriumot (1830 jul. 1-től aug. 7-ig), I. Lajos Fülöpöt (1830—1848), a provizoriumot, a 2-dik köztársaságot (1848), az executiv-bizottságot (1848), Cavaignac tábornok id. elnökségét (1848), Bonaparte Napoleon Lajos elnökségét (1848—1851), Napoleon Lajos időségi diktatorát (1851), Napoleon Lajos elnökségét (1851—1852), III. Napoleon császárságát (1852—1870), — így összesen huszonegy kormányt. És vajjon mennyire szaporodott volna e szám, ha Paul de Kock megért volna századik évét 1894-ben!

/. (Kivándorlás Amerikába.) Amerikai lapok statisztikai kimutatást közölnek az 1872. július 1-től 1873. jul. 1-éig Amerikába vándoroltakról; e szerint összesen bevándorolt az Egyesült-Államokba 459,803 személy. Ezek közül Magyarországból 1347. Legtöbb vándorolt ki Németországból, t. i. 149,671. Legkevesebb a boldog Spanyolországból; csak 541. A németeken kívül leginkább vannak képviselve a kivándorlottak közt az angolok 89,499, irhoniak 77,344, chi-

niaiak 20,202 számmal stb. Ausztriából 5765-re na a kivándorlottak száma.

/. (Alagut Anglia és Franciaország között.) A „Figaro” írja, hogy az alagut, mely összekapcsolná Anglia és Franciaország partjait, nem chimæra; többé egy politikai egységéből, Pas-de-Calais képviselőiből és tanácsosaiból álló bizottság tart üléseket Clergu urnál, e departement képviselőjénél, és egyhangulag nyilvánítá, hogy egy tenger alatti alagut a két ország közt az állam részéről nyilvánítassék közhasznú vállalatnak. E határozattól a kivitelig még nagy az út; azonban oly mit volna, mely becsületére válnék a XIX. századnak és mindkét nemzetnek, mely azt keresztülvinné.

/. (Zamojski grófné.) Nagy föltűnést okoz Galiciában és az egész lengyel földön egy gróf Zamojski házassága Kronenberg volt zsidó bankár leányával, ki bár szabályszerű keresztlevéllel, s a mi még jobban hangzik, 20 millió hozományával közzötött be az ősi keresztény főnemese családba, mégis származásánál fogva maga ellen indította az egész lengyel nemességet, mely e házasságban a Zamojski családon és köztvetve az egész nemességen ejtett föltöt lát.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 52-ik számához 1873. decz. 28.

T Á R H Á Z.

Karácsony ünnepe.

Az esztendő legszebb napja, az ünnepek leg-szentebbje azon betlehemi áldott éj óta, midőn a szeretet vallásának alkotója, az isten-ember, rongyos istállóban, illatos, de hideg széna-alom fölött, a szegénység rongyai között megszületett.

Azóta ez az ünnep mindig a szeretet, az öröm, a csöndes családi boldogság ünnepe, egy-iránt vára várt a márvány falakkal kerített drága palotákban és a nádtetejű alacsony, sár-falu kunyhócskáiban.

A szeretet és boldogság lángja hasonló minden család tűzhelyén s annak melege egyformán hevíti a szívet a bársony és a daróc alatt. A boldogsághoz egyiránt joga van gazlagnak, szegénynek; az a szeretet közös vagyon édes mindnyájunkkal.

Azért olyan szép, azért olyan vára várt ünnep a karácsony, a szeretet és csöndes családi boldogság ünnepe.

Az a sok szép szokás, melyet népünk e szép ünnep méltó megüléséhez századok óta fűzött, mind megannyi élő bizonyosága annak, hogy a szép karácsony az első gyermekkorától, midőn a vattagyapjas karácsonyi báránka adja meg ez ünnep kellemét, egész azon korig, mikor már csak az emlékezet és a másoknak okozott öröm látása simogatja el az idő és gond mély barázdáit, egyaránt legkedvesebb fordulója a hosszú esztendőnek.

Még a példabeszéd is azt mondja: „egyszer van egy esztendőben karácsony” s midőn a szerencsétleneknek adott jótéteményt is azzal indokolja a közmondás: „hadd legyen annak is egyszer karácsonya;” igen könnyen megérthetjük, milyen nagy természet fölötti jótétemény az az elhagyott, szegény emberiség irányában, hogy az isten minden áldott esztendőben fölhangya egyszer virradni szép karácsony napját.

Megünnepelése aztán méltó is a napjához. Természetesen kiki a maga módja szerint; urak urasabban; szegény ember zirosabban.

Az ünnep már karácsony bójtjével kezdődik, a mikor a kézimunka teljesen szünetel; az igaz, hogy szünetel a gyomor is, miután népünk messzestésen ingerli a bójtöléssel étvágyát a karácsonyi vacsorára. A föld népe, kinek izasztó munkája mellett fekete kenyere alig van elég éhsége csillapítására, egy jól fölterített karácsony-esti asztalt bizonyos lelki gyönyörűséggel el körül szegény családokájával s nagy öröme telik benne, hogy egyszer egy esztendőben, karácsony estjén — minden tartózkodás nélkül betelhetik sokféle földi jókkal. És betelhetik nem csak maga, de jól tarthat asztalánál egyet-kettőt az azok közül is, a kiknek a hideg estén nem futnek sehol, s a kiknek számára asztalt sem terítenek sehol. Karácsony estén nem szabad fájni és éhezni senkinek, és a kinek az isten meleg hajlékát terített asztalt adott, szívesen osztja meg falatját azzal, a kinek nincs otthona, nincs családja és kenyere.

Még a karácsonyesti edeld is hagyományos, a melynek étlapját száz esztendőök óta porladó jó öregek állították össze s a borsó vagy bablevesen kívül mézes mákos csik, vagyis laska s mézes dió, vagy mézes fokhagyma gerezdek az asztalról hiányozni nem lehet. Mert a karácsonyi ünnepek alatt csak a jó angyalnak van hatalma a földön s a kis Jézus szeretete által meg várd a napokban az embereknek étele, itala, járása, kelése. Inét magyarázható, hogy a ki karácsony estén mézes diógeresztet, vagy mézes fokhagymát eszik, az egy évig ment a torok- és fogfájástól. De még az asztali morzsa is sokféle betegségnek enyhítő gyógyszer, mely a jó gazdaasszony a világról el nem mulaszt összegyűjteni karácsony estétől — vizkeresztig. Az asztal alá pedig be van téve egy kis szakajtó; a fenekén kukorica és árpa, azon pedig jó puha széna-ágy van vetve a kis Jézus számára, a ki oda bizonyosan betér aludni s attól a kukoricától, a mi fölött a szénán a kis Jézus aludt, valami különös szépen meghizik a tyúk, liba, pulyka s egyéb apró jószágféle.

Hanem a szakajtóra úgy is vigyázzon mindenki, mint a szemre fényre, mert ha valaki azt földönti, egy álló évig semmiben se lesz szeren-

cséje. Pista öcsénk föl is hazta kezét lábát a karszékre s szép szóval ráveszi Marczikát meg Böskét is a törökös ülésre, a mi szörnyű mulatságot csinál nekik, azonfölül, hogy igyen a szakajtót se rugthatják föl; a miről — különösen Pista öcsémért, máskülönbén bajos dolog volna jót állni. Nagy titokban s nagy vihogva el is végzik együtt, hogy a kukcok szájában mindaddig el nem alszanak, míg a kis Jézus aludt nem jön a szakajtóba s török-szakad meglesik, mikor a vele jövő angyalka, a szépen kifényesített s a szakajtó körül párosával elhelyezett csizmákba bele rakja a sok játékot, képes könyvet, gyapjas bárányt meg a Marcziába virgácsot, a ki mindig bög, ha Böskének nagyobb darab kenyeret szel a Julis néni. A kicsinyek el is lopóznak egyenként az asztaltól s rakásba kuporodnak a kukcok szájában, a honnan szemmel tarthatják az asztal alatti tájekot.

A többiek még elbeszélgetnek az asztal körül; az öregek poharak közt jó hangosan; a Beret-vások Ferköjuk meg csak úgy szemmel, nézéssel a Pistika Julis néjje mellett. De azért egyik a másikat jól megérti.

Azután kezdődik a játék, dióval meg eleven szóval s a kis szoba négy fala, mely máskor ily időben már csak a napi munkában eltörődött gazda sohajait s az álom karjaiban jobblétről álmodó család kimért pihegését hallja, most csattogó öröm zajától visszhangzik. Még az apróság is győzi szuszszal, bár Pista öcsénk mellől Böske meg Marci már jobbra balra dőltek ki a virrasztásból; a harmadik még támogatja egy darabig a nehezede pillákat, azután az asztal alá szegzett szemekre ráborul a karácsonyi álom rózsaszínű fityola s mosolygó arcáról lehet leolvadni, hogy már látja álmában a kis Jézust elhelyezkedni a kis szakajtóban, és a kis angyalt, a mint csizmácskájába rakja a gyapjas báránykát; lovat, kardot meg puskát; körülötte még viláosság árad és egy kis csengetyűvel olyan szépen cseng a jászol mellett, hogy az álom egyszerre eltűnik az apróság szeméiről s fölélbrednek.

A viláosság azonban még most is kápráztatja szemüket s a csengetyű-szót most is tisztán hallják; az álom összezsugorít a valósággal s már nem tudják, álom-e az is, a mit most látnak, vagy az is valóság volt, hogy a kis Jézust a szénán aludva látták.

Maguk az öregek is félrebb emelik az utból az asztalt s helyet csinálnak a szoba közepén a két hosszú ingbe búj, aranyos pofájú angyalkamésznek, kik a fényesen kivilágított „betlehemi templom” nagy glóriásán közt elhelyezik két szemközt állított székre.

„Glorija, glorijs; in exencziás dejó!” fujja, a két arkangyal; „szabad-e bejőnni Betlehemmel?”

Miután már bent is vannak, tehát felelet várás nélkül elfoglalják a két tornyú templom két oldalán helyüket; melynek vörös papíros teteje és oldalán belül egy pár darab fagygy-gyertya kivilágítása mellett szépen meglehet látni a betlehemi istállót a kis Jézussal és szent anyjával, egy a két történeti állatot, kikről írva van, hogy „ökör, számar reája lehelvén.”

A betlehemi játék aztán derülten végig folyik s a rajongó öreg pásztor és a kötekedő kis bojtárak párbeszédei és dalsói olyan rózsás hangulatra hozzák a hallgatóságot, hogy a pásztor-játék végénél már a hallgatóság is bele énekl:

Csorda pásztorok
Middőn Betlehemben
Csordát őrtetek
Éjjel a mezőben.”

A csorda pásztorok aztán mennek egy házzal tovább a két aranyos képű angyal után, kik vaczogó fogakkal s remegő inakkal vezetik a betlehemeseket és az elmaradhatatlan gyermek kísérőket házról házra, utcahosszant, míg az istenházban megkondul a hívogató harangszó az éjjeli misére.

Egy karácsonyi éjjelnél szebb állat képzelhet. Lent a hófehér föld, a fényes hóvilágítással s fent a világos kék ég tele miriád csillagokkal s a csodás fényvel világító hold tiszta, átható sugáiraival. A dombon a kivilágított istenháza, melynek tornyából mértföldekig ható tiszta harangszó

hívja össze a buzgó híveket. Az utcák megelevenülnek beburkolt néma alakokkal, az éjjeli misére szállingozó hívekkel, kik egyenként külön-külön törnek csapást maguknak a térdig érő hóban.

A karácsonyi ünnepeknek egyik legnépszerűbb része az éjjeli mise s arra minden mozogható istenteremtése el is megy, s bizonyakárhány háznál csak a jó istenre marad a vagyon gondviselése; bár nem ritka eset, hogy egy-két pajzán legény egy-egy oldal szalonnával olyanformán megréfrálja a gazdát, hogy az ilyen tréfa rendes körülmények közt lopásnak is beillenék.

Az éjjeli mise maga is olyan bizalmas, családias isteni tisztelet, a hová az ember pásztor-ének dalolása és bőduda hangjai mellett is betérhet. A pásztor emberek bizon nem válogathatják a hangszeres s a puszták népszerű bődudájával legény egy-egy oldal szalonnával olyanformán megréfrálja a gazdát, hogy az ilyen tréfa rendes körülmények közt lopásnak is beillenék.

Az éjjeli mise maga is olyan bizalmas, családias isteni tisztelet, a hová az ember pásztor-ének dalolása és bőduda hangjai mellett is betérhet. A pásztor emberek bizon nem válogathatják a hangszeres s a puszták népszerű bődudájával legény egy-egy oldal szalonnával olyanformán megréfrálja a gazdát, hogy az ilyen tréfa rendes körülmények közt lopásnak is beillenék.

Hajdanában, a régi jó boszorkányos világban az éjjeli mise alatti szokás volt vizsgálni a boszorkányokat. Ez ember egy szentelt krétával húzott kör közepére helyezett „Lucza székre” fölállott s onnét csalhatatlanul ráismert a falu minden boszorkányára. Ezt a csunya tréfat más is megteszi egyik másik istentől elrugaszkodott legény, hogy valami kis székre fölállva rá kiáltja valamelyik öreg anyóáka: „Jól ismerem kendet”. Már azt mindenki tudja, hogy mit felelkezépen ismeri; s a szegény öreg anyót aztán halálra bosszanthatják azzal a három szóval: „jól ismerem kendet”.

Mise után a jókedv még csapongóbbá lesz, mint azelőtt; dévaj legények, a kiknek hamis meg a zuzájuk is, sorba látogatják a nagylányos házakat s kifordított subában járó angyaloknak adván ki magukat, az ajtó elé vagy a kis szakajtó körül rakott csizmákba olyan tréfás emlékeket dugnak, hogy a ki reggel belenyul érte, szeretné az angyaloknak a fejéhez vágni.

Csak az ártatlan gyermek-világ szünyvad csendben, a leghörszesebb is kidőlvé már ilyenkor az öregek zájós mulatságából, míg a hajnali harangszó gyermeket és öreget fölriaszt álmodozása és mulatságából.

A világ kialszik az apró ablakokban s a befagyott üvegen keresztül a karácsony reggeli derűje bocsátja be ragyogó sugarait.

A gyermekvilág öröme még csak most kezdődik igazán; a szoba, mint hajnalon a madárfészkek, megtelik ártatlan örömek zajával, amint a kikutatott csizmaszárakból egyenként tűnik elő a szép selyem szőrű, gyapjas báránka, a Pistikának hozott képes könyv, a Böske főző edénye, meg nagyfejű „Kliedler” babája. Marci a megvan vigasztalva, mert a jó kis Jézus jól tudja, hogy Marci nem fog ezután irigykedni, ha Böske nagyobb darab kenyeret kap és az ő csizmaszárából is előtűnik a subás juhászbojtár, meg a szilva ördög, melynek egy óra alatt még a letráját is elpusztítja.

Az öregek pedig újra gyerekké lesznek az aprók örömein, s míg a hajnali harangszó glóriát zengve elhangzik a tiszta reggeli légben, szalatt a boldog emberek szíve halálással emlékedik az egek urához, a ki fölhangya ismét derülj a szép karácsony reggelét, melyen megszületett a szeretet.

Varga János.

Bévőd-estén.

Nem tudom másutt ismerik-e ezt a szót, vagy csak a Duna-Tisza közén hívják az év utolsó estéjét bévőd-estének. Így nevezik pedig azon nemzeti jó szokásból, mert ekkor minden ember házánál lakoma van; ebben az estendőben ugy sem esznek többet; ha a 365 nap alatt, melynek most nyakára hágnak, kaptak is valamikor, legalább az utolsó napon lakjanak jól, s ne menjenek éhesen át az új estendőbe. S azt még a kis gyerekek is tudják, hogy ilyenkor rez a régula: *bévőd*, a mit bévehetsz ételből, italból, mert ebben az estendőben nem eszel többet. S aztán a lakoma alatt nem is kell valami lucullusi vendégséget érteni; nem olyan nagy dolog az, s hála istennek, elég könnyen kikerül magyar ember házából, még ilyen iséges időben is. A disznóölés már megvolt; egy kis kolbász, hurka könnyen kiül a banya-kemencében; s ha a mellé jó tepertős pogácsát tesz föl a háziasszony; a legőbösebb gyomru és legtelhetlenebb gyerekek sem kíván többet; s midőn a gazda savanyós, de azért jó ízű kerti borából az utolsó kortyot is leöblintette torkán, jól eső érzéssel mondja el, vagy gondolja magában: hála istennek, ma ismét megelégtettünk. A gyerekek neki pirulva a nagy evéstől, ülnek az asztal körül, az apróbbja már el is aludt féljé, s a háziasszony szóltán, mosolygó, csendes boldogsággal legelteni szemeit férjén, gyermekein, valamennyin. Csak akkor rezzen föl, mikor a becsukott konyhajtó nagy kerítés egy-egy nagyot puffan, melyhez valamely lurkó vágott hozzá egy hamuvál megötött rozsfakát. Mert már ilyenkor az is szokás, és a legtöbb ember nem haragszik meg érte: hiszen csak egyszer történik egy estendőben. S némely utcán akkora a puffogás, hogy az utca ebei valamennyien majd kicsaholják torkukat a csillapításban.

Hanem ez a 73-ik estendő kemény pogácsákat tálat föl nekünk a bévőd-estére. Csőtül jött ránk a szerencsétlenség. A mit a rozsa meghagyott, azt elvitte a szarazság; a mi a szarazságból megmaradt, azt megette a mezei egér, s a mit az egér ott hagyott, az vetőmagnak is kevés. S aztán egy mindezeknél sötétebb látogató elvitte sok helyről a kenyérkeresőt; elvitte azt, a kit szeretünk, s azt is, a kire rá voltak szorultva. Gyenge emberek, rozsa emberek gyengesége, rozsa szárdéka, — melyet félig csak a rozsa időt tég igaz rászár, — bukásba döntött sok becsületes embert. És a mi ezeknél is szomorubb: országunk, nemzetünk pénzügye a bukás szélére jutott; nemzeti becsületünk, megélhetésünk van kockára téve. Nem egy-két birtokosnak, az egész nemzetnek háztartása ment tönkre, vagy van tönkremenében. Hat estendeig elveszekedtünk a fölött, hogy elfogadjuk-e a kiegyezést; gyűlöltük egymást szívből: találtunk egymásra fájjobbnál fájjobb, sértőbbnél sértőbb nevetet. Azt hittük, ennél már nagyobb bajunk nem is lehet. S ime nem ez vitt a bukás szélére bennünket, hanem a mire senki sem gondolt, saját rozsa gazdálkodásunk, önzésünk, kapzsiságunk, előre nem látásunk. A kiegyezés jó vagy rozsa volta fölött még most is vitakozhatnánk, akár itéletnapig; de kinek használ az most? nagyobb bajunk van nekünk most annál. A bankrott ember szomorú sorsától kell megmenteni országunkat: azt a székelyt kell eltávolítani, hogy egész Európára ránt mondja: élhetetlenek, tehetetlenek vagyunk; nem érdemesek az önkormányzatra.

Ilyen szomorú lakomát készített nekünk a sors 1873 bévőd-estéjére. S ha ezt az asztal mellé telepedett gazda elgondolja, s végig néz őt növekvő gyermekén, a kinek mind ruha kell és könyv kell, nem ok nélkül szól ki a konyhába: anyjuk, hagyj kint a pogácsát; jó lesz holnapra, mára elég lesz egy tál étel is!

Oh édes atyámfia, a ki így szól az estendő szomorú bévőd-estén: nem is tudod milyen mély bölcsesség nyilatkozott beszédedben! Te meglepőd a szót, a melyet országgyűlési férfiak hiába keresnek, a melylyel meg lehet menteni a nemzetet a bukás szélére! Igen, hadd maradjon kint a fölösleges étel; elég egy tál étel is, csak a munkás ember ieten áldása mellett jól lakják belőle; s még ha a gyerekek valami nagyon nem laktak is jól, se baj, annál jobb ízű alszhatnak, s annál egészebben virradnak föl az új estendőre.

Igaz, hogy szomorú dolog, mikor a legkülsőbb pártból való képviselők hirdetik, hogy az állam háztartása a bukás szélére van; mikor nem kapnak embert, a ki ez eladósított háztartás

vezetését és rendbe hozását el merné vállalni, s az ország háza visszhangzik a jajveszékeltől. Szomorú, de nem a legszomorubb. Akkor volna valóban szomorú, ha maga az ország is épen olyan tönkre ment, kipusztult, elszegényedett volna. Mert az ország végre is mi vagyunk, én meg te, meg az a sok millió ember, a kik naponként dolgoznak. Azon sok millió ember közül mindeniknek külön háztartása van, melynek jó rendben tartása saját okosságától, derék voltától függ. Ha ez a sok millió háztartás rendben van, sőt gyarapszik évről évre: akkor ennél a mostaninál sokkal nagyobb pénzválságokat elhordozhatunk és kiheverhetünk. Megmutatta Franciaország példája a mult években, mely óriás hadisarczot ol birt hordani minden válság nélkül, mivel millióira menő polgári vagyonsok voltak.

Nem baj, ha az országgyűlési teremben az ijedelem hatása alatt kintzük jelszól a gazdálkodást. De az csak másodrendű dolog: s ott csak ideig-óráig tarthat. Sokkal fontosabb dolog ennél az, hogy minden egyes háztartásban tüzzék ki jelszól a gazdálkodást. Itt van az ország és nem amott. Végre is akármilyen történik az ország pénzügyeivel, az a földet nem vehetik el tőlünk; nekünk itt kell élnünk vagy halmunk, szegényen vagy gazdagon; és azt ne teledjük, hogy minden házban a gazda a maga ura. Régen kimondták már azt az igazságot hogy az a leggazdagabb ország, a melynek legtöbb vagyonos polgára van. Ime az ország gazdagsága vagy szegénysége minden egyes polgár kezébe letéve!

E bévőd-estén vezerszól az új-évre nem választhatunk alkalmasabbat, mint ez egyetlen szót: *gazdálkodjunk!* Ételben, italban, ruházatban mérjük ki a szoros éleget, és annál egy cseppel, egy morzsával többnek előgyasztását tekintjük úgy, mint pazarlást, vesztegetést a nemzet tőkájének. Becsüljünk meg minden krajcárt; ne adjunk ki semmit olyanra, a mit csak saját hiúságunk vagy élvezetünk követel. Következetes takarékoság által lehetetlen rendezett háztartásunk, sőt vagyonságunk nem jutunk. Ha minden kis háztartással bíró gazda csak egy forintot takarítana is így meg tenhetnek, a vagyonságuk azon arányban fölfelé: egy hónap alatt több megtakarított pénze volna az országunk 30 millióra, s az önálló nemzeti bank föllállításá mindjárt közelebb állana a lehetőséghez, mert a kibocsátott részvények nagy részét aláírának maguk az ország lakosai.

Hát csak hadd maradjon kint bévőd-estén az az egy tál étel, s új estendő napján is a négy tál helyett elég lesz csak kettő S ha minden háztartásunk megfelelő arányban gazdálkodunk, a jövő estendő utolsó estéjét talán jobb kedvvel fogjuk megülni, mint az ideit.

Év utolsó napján az ember úgy is olyan elmélkedő hangulatban van. Egy egész estendő történetére néz vissza. Sokat megsohajtot, sokat tán meg is sirat, a mi elmúlt, oda van mindörökre. Saját hibáját, mások bántalmát, istennek látogatását. Jó ha a szív olykor-olykor így magába tér és elmélkedik. *B. F.*

Irodalom és művészet.

— (*Mai számunkhoz*) mellékelve veszik olvasóink a „*Vasárnapi Ujság*“ 1873. évi *folyamának tartalomjegyzékét*, a mely egyszerűsmdm lapunknak a bécsi kiállításról összesen 40 számban adott mellékletének tartalmát is magában foglalja. Kiállítás mellékleteink megszüntével — mint olvasóink előfizetési fölhívásunkból is tudják, — a „*Vasárnapi Ujság*“ jövő évben félívvél bővítve, állandóan kétféle tartalommal fog megjelenni, s a lap mindkét íve egyformán szép fehér papírra lesz nyomtatva.

— (*Ráth Mór kiadásából*) ismét néhány beces munka jelent meg. Itt van mindenekelőtt *Eötvösnek* nagy híró regénye, „*Magyarország 1514-ben*“, mely a forradalmat közvetlenül megelőzőt időben jelenve meg, mintegy jóslatul hangzott, bekövetkező gyásnapokra. A nagy publicista, kiben a költő a szónokkal, a bölcsész a történetbuvárral oly ritka szerencsés vegyületben egyesült, a meggyerekszerű kinévéseit ostromlól „*Falu jegyzője*“ után a szabadság és polgárisultság egy másik kérdését, a jobbságsági intézmény s a szabad birtok kérdését vette boncolás alá; s mint amant társadalmi, úgy ezt történelmi regényben oldotta meg, az Ulászló alatti parasztlázadásban, Dózsa

György nagy, de szerencsétlen kimenetelű harczában az oligarchák ellen, oly történelmi előzmény kínálkoztólannak, mely a jelenkorra bőséges tanúságot s komoly megfontolásra méltó intelmeket nyújtani képes. Eötvös, a ki regénye előbeszédében: a történelmet népszerűsíteni“ vallja a történelmi regény céljának, e regényével, saját, fölláított tana ellenére, behozonyította, hogy a történelmet népszerűsíteni, csak eszköz a történelmi regényben, melynek célja a mult tanúságait a jelennek adni át, a mennyiben az ember (a regénye e tulajdonképi tárgya), multban és jelenben mindig hasonló magához, erényei, bűnei és szenvedélyeivel. Eötvös regénye „Magyarország 1514-ben“, ma sem vesztette el érdekét. Bar a jobbágyosság s a szabad föld kérdése, 1848 óta megoldva, többé nincsenek napirenden, — de történelmünk ama setét lapja, melyet a most elő nemzedék saját szemei előtt látott még ismétlődni, örök érvényű tanulságokat nyújt ma is, s minden időben. A tiszta cselő kezdeményekben a rozsa eszközök, a magasztos elvekhez a gonosz szenvedélyek, az elnyomatás elkerülhetőségéhez a véres boszu veszélyes voltak régi s mindig új tana az, mi e könyvben oly megragadó erővel, oly mély valódisággal hirdetik. Mint regény, úgy hiszünk legsikertelűbb műve, formailag, a nagyevű szerzőnek. A társulat s a cselekvény egy nyomon haladva folyvást föntartja az érdeket, a jellemek igazak és érdekesek s az előadás költői hévvel teljes. Kit ne döbbenete meg a huony nagyság történelmileg oly igaz rajza, a veszélybe rohanó haza s a gyáva király és hitvány főurak képében, kik a mohácsi vést, mintha csak szándékosan akarnák előidezni: míg a veszély előestéjén egy nagy, de elbukandó alak, a Dózsa György tragikus alakja magaslik föl az alkony ködéből. Kit ne ragadna meg egyfelől a Telegdi Frusina, Orbán diák s Artándi Pál, másfelől a Szalerei Ambrus és szegény Klárika csoportozata? — A mai olvasó ha még nem ismeri ezeket — mert az első kiadás évek óta elfogyva, könyvkereskedésben rég nem található már, siessen megszerezni e könyvet, a legjobb magyar regények egyikét. — A „*Családi könyvtár*“ két kötetét tevő olcsóbb kiadás ára füze 3 frt; angol kötésben 4 frt 60 kr. A díszesebb kabinet-kiadás ára füze 5 fr; angol kötésben 6 frt 60 kr. — Megemlítjük egyuttal, hogy b. Eötvös „*Gondolatok*“nak második kiadása, melyről közelebb emlékeztünk, kis album alakban is megjelent, Eötvös sikerült fényképezett arczképével; s díszesebb kiadás ára 5 fr; díszkötésben 8 fr. — A „*Gondolatok*“ ez új, a hátrahagyott kéziratokból bővített kiadásból néhány darabot, melyek az első kiadásban nem jelentek meg, mi számunkban közlünk.

A Ráth Mór által kiadott jutányos magyar Családi könyvtárhoz tartozik: „*Kölcsy Ferenc Válogatott prózai munkái*“, új kiadás, bevezetéssel Greguss Ágostól, ára 1 frt 40 kr. Kölcsy ma is a legjobb magyar prózairók közé számítható; s elbeszélései, beszédei, melyek némi vegyes dolgozatokkal együtt e kötetben foglaltnak, soha sem évülnek el.

A *deduktív és induktív logika rendszere*, mint a megismerés elveinek és a tudományok kutatás módszerének előadása. Irta *Müll St. János*. A magyar tud. akad. megbízásából fordította *Szász Béla*. Második füzet. Ára 1 fr.

Lucius Annaeus Seneca Vigasztalása Marciahoz. Fordította *Lévay József*. Örülünk, hogy a római bölcsész e szép könyvét oly értelmes és zamatos fordításban birhatjuk, mint a *Lévay József*. S a ki még egy klasszikus régi művet sem olvasott végig és nem kostaolta meg azt az erő- és iteljes tápot, a mit az ó-kor irodalma nyújt, tegyen egy kísérletet e szép kis könyvvel, mely cinos tetszetes alakban kínálkozik, s ára, kemény kötésben csak 60 kr.

„*Gazdasági hasonbéri mintaszázados*“ Dr. Drechsler Gustáv, a göttingai egyetemhez csatolt gazdasági tanintézet igazgatójának pályamunkája után készítette *Kodolányi Antal*, a kolosmonostori magyar kir. gazd. tanintézet igazgatója. Függelék: A magyar államjavakról és közalapítványi jószágokról kööltő hasonbéri szerződéses mintája. Nagy 8-rét 344 oldal, ára 3 frt.

— (*Három fordított regény*) jelent meg közelebb *Aigner Lajos* kiadásában, u. m.: „*Szerencse föl*“, Irta *Werner E.*, fordította *Kalocsa Róza*, 3 kötet, ára 3 forint. — „*Doroggye kastély*“, vagy: a boldogság útja.“ Regény *Schücking Levintől*. Magyarra átdolgozta *Phileas*. 6 kötet, ára 6 frt. — És *Spielhagen F.* híres regénye: „*A mit a fecske dalolt*“, magyarra fordította *Szini Károly*, 3 kötet-

ben, ára 3 forint. — Mindhárom regényt az újabb német regényirodalom jelesebb tagjai írták.

** (*Uj politikai napilap*.) A Gyeczy-pártnak is lesz új évtől közlönye. Címe: „*Középpárt*“ és szerkesztője *Huszár Imre*. A lap programja a párt álláspontjára nézve nem tartalmaz semmi újat; csak Gyeczy utóbbi beszédeinek egy pár főbb pontját ismétli. Az új napilap kis íven fog megjelenni, s előfizetési ára egész évre 16 frt, évnegyedre 4 frt, mely összeget a kiadóhivatalba (Kertész nyomdája Budapestben, Lipótutca 2-ik szám) küldendők. — Ujévkor tehát az eddigiek mellett három új napilapunk lesz; a „*Középpárt*“, *Csá-volszky*, „*Baloldal*“ — a *Áldor* és *B. Balácsi*, „*Hunniá*“ — ja.

— (*A Természettudományi Közlöny*) folyó évi utolsó füzeté is megjelent. E füzet az apróbb közleményeken kívül nekrológokat (Czermák N. Jánosét terjedelmesen) s két értekezést tartalmaz: *Könyv Gyulától és Horváth Gézától*. E füzet az V-ik kötet van befejeze. A természettudományi társulat, e folyóirat kiadója, mint e füzetből látjuk, jövő évi közgyűlést jan. 21-kén fogja tartani. E közlöny egész évfolyamának ára 5 forint, mely összegért egyuttal valamely rendes tag ajánlatára férfiak s nők egyarant tagokk irathatók be. A társulat helyisége alduasor első emeleten Stein-féle házban létezik olvasóteremmel együtt.

— (*Videki lapok*.) A „*Zala-Somogyi Közlöny*“ 12 éves pályáját befejezén, újévtől kezdve ugyancsak *Bátori Lajos* szerkesztésess *Wajdits József* kiadásában hetenként kétszer jelenik meg Nagykanizsán „*Zalai Közlöny*“ címmel. Ara maradt az előbbi, egész évre 8 frt, félévre 4 frt. — A „*Somogy*“ című hetilap kiadását újévtől fogva a „*somogy-kaposvári föld-kereskedelmi és ipar-hitel-társulat*“ vette át. E lap a megyei gazdasági egylet, a sonogy-kaposvári föld-kereskedelmi és ipar-hittársulat, a somogyi megyei, szigetvári, marczali és baranyamegyei takarékpénztár, a kaposvári, nagybajomi segélyegylet hivatalos közlönye. — Nagy-Kanizsán új lapot akarnak megindítani. — *Kanizsai Lapok*“ címmel, a felolés szerkesztője *Fischel Viktor*, társzerkesztője *Tuboly Fülöp* ügyvéd lesz.

— (*Naptárak*.) Megjelent Budapestben: „*Protestáns árvahási képei naptár*“, szerkeszték *Farkas József* és *Kovács Albert*. Jó tartalmu naptár, melyet ajánlhatunk azok figyelmébe, kik még nem látták el ilyenl magukat. — Győrben pedig *Cseh Sándornál* megjelent: „*Legjobb nagy győri naptár*“, hatodik évfolyam. Ára 30 kr.

— (*Falsi naptárak*.) *Posner Károly Lajos* kiadásában megjelent s hozánk bekküldött: „*Czettel-féle jegyzék-naptár 1874-re*“ III. évfolyam, magyar és német nyelven: irodák, ügyvédek, gazdák s kereskedők használatára. — Tartalmaz a közönségs naptár részén kívül jegyzék-lapokat mindennapra s függelékül az 1875-iki januárúra is; bélyeg-tábellát, 1874-re sorsolási lajstromot, különböz pénznek átszámítását osztrák értékre, vauak és gőzhajók menetrendét. Ugyancsak *Posner*nél megjelent egy igen czélszerűen szerkesztett „*ali block*“, a melynél az egyes lapok lezárkítása ign alkalmasan, rongyolt nyomok hátrahagyása nélkül történik.

Közintézetek, egyletek.

** (*Magyar tudományos akadémia*.) Decz. 22-én egyetemes üés volt, melyen folyó ügyek tárgyaltak. Aray János fötitkár bejelenté Agassiz Lajos külsőtag elhunytát; továbbá hogy egy névtelen orientalista magyar, latin, német, perzsa és arab szótár nem adható ki, stb. Azután jelenté, hogy az acaheologiai bizottság *Ráth Györgyöt* tagjául álasztotta; *Haynald Lajos* pedig a math. és armészettudományi állandó bizottság tagja lett. Mindkét választás jóvá hagyott. A közelebbi iles jan. 5-én lesz.

** (*A nemzeti meseumot*) a mult hóban 12,547 személy látogatta meg, még pedig a könyvtári olvasó-termet 1145, régiségárt 3641, a képtárt 3669, a természeti éneprajzi osztály pedig 4392 ember. Az osztályok mult hóban (aképtár kivételével) ismét gyarapodtak, részint vételek, részint adományok útján. Többi közt *Janka Viktor* fűvészi ör a növényártatatszá törökországi, svéd és norvég növénynyel, *d. Horváth Géza* pedig a természetosztályt 417 roar-példánnyal gyarapíták.

** (*A honvéd-művészi bizottsága*) fölhívást adott a közönséghez e intézetekhez, hogy támogatást adjanak, mely nyolcvan rokantra van építve, de most csak négy-ötöt állpohatnak benne. Egy bajnok évi tartást háromszáz forintra számítvá: nyolczvan évekint huszötözezer firta

kerülne. A bizottság reméli, hogy lesz az országban kétezernegyszáz magán egyén vagy testület, mely évenként e célra tíz forintot áldozva, „be-váltja a nemzet lekötött becsületszavát azok irányában, kik véruket onták a szabadságrért.“

** (*A képviselőház könyvtára*) az illető bizottság már egészen rendezte, s e napokban tett jelentést felőle a háznak, mel yben előadja, hogy néhai *Ghyczy Ignác*oz nagybecsű könyvtára átvételtett. Ez 6382 műből, illetőleg 14,500 kötetből áll. Ezekből 2021 mű 5876 kötetben oly jellegű levén, hogy a képviselőház határozata értelmében fölláított volt, a képviselőház könyvtárába fölvéteztett, és azaz egyutt rendeztetett, minden kötetten a *Ghyczy-könyvtárból* való származás külön bélyeggel tetévény láthatóvá. A képviselőház fölláított összes könyvtára jelenleg 2547 műből áll 7505 kötetben.

** (*As állatkert*) *József főhercege* e napokban meglátogtván, hosszabban időzött ott s nagyon részletesen kérdésközdött minden felőle az igazgatótól. Ha a vagyonos osztályból többben mutatnának oly érdeklést ez intézetiránt, mint a főherceg, szebb napok következének rá.

Egyház és iskola.

** (*A kolozsvári egyetem hallgatóinak száma*) a jelenlegi tanévben 303, s ebből rendkívüli 22. A jogtudományi karnál 153, az orvosnál 42, a bölcsészettinél 43, a természettudományinál 50 a hallgatók száma. Ezenkívül van gyógyszerész hallgató 11, sebészeti-hallgató 4.

** (*Sepsi-Sat-György város közönsége*) az ottani községi fiu- és leány-iskola számára egyik legdjesebb középületét ajánlotta föl, és annak folyamatban lévő átalakítási költségei fedezésére, oly elhatározás mellett, hogy a jövő tanév kezdeten az átengedett épület egyik szárnyában egy felső leány-iskola is fog fölláítani, a város pénztárából 1000 frtot utalványozott.

** (*A szatmári püspök*) *dr. Schlauch Lőrincz* a püspöki megjelében levő néptanítók és segédlelkészek fizetések javítására évenként 22,000 frtot kíván fordítani. Így a 60 — 80 frtos évi fizetések 200 frtra emelkednek.

** (*A közköztudományi miniszter*) az országos közköztudományi tanácsnokok által szakosztályába beltaggá *Molnár Aladár* országgyűlési képviselőt nevezte ki.

Közlekedés.

† (*Postai intézkedés*.) A postai levélborítékok jövő 1874 évi jan. 1-től kezdve a bélyegértéken felül darabonként egy fél krajczáért fognak árukatni.

† (*A megyei utak jókarban tartása*) czéljából Pestmegye hatósága az egész megyei területet nyolcz járásra osztotta és a közmunkaügy rendezése végett utgyi bizottságokat állított föl. A bizottságok teendője a közmunkaerő és a megváltási összegek összeírása, ezek felhasználására vonatkozó tervkészítés, megyehatósági jóváhagyás fenntartása mellett.

Balesetek, elemi csapások.

— (*Nagy szerencsétlenség a Balatonon*.) *Veszprémből*, *Balatonfő-Kajáról* írják nekünk a következő nagy szerencsétlenséget, mely e hó 17-én történt. A hidegek folytán a Balaton jege boállt, mire megindultak a halászatok. E hó 17-én azonban nagy vihar tört ki, mely a jeget felhagyta, s a halászokat menekülésre kényszeríté. Egy halász-csapat a nagy nyüstös hálóval már a part-hoz közel járt, midőn egyszerre viadás (jéghasadás) történt előttük, mit azok átugrani igyekeztek, s át is ugráltak szerencsésen, de új és nagyobb riadás támadt. Ezt már nem ugrálhatták át. Heten a vízbe hullottak a vezeres-sel egyutt. (Vezeresnek hívják azt, a ki a kötél végét elől fogja, s a ki kipróbált régi halász szokott lenni.) A víz öt lábnyi mélységű ugyanazon a helyen, de a megaklatott jégtáblák annál veszélyesebbek voltak. Egyet a vízbe hullottak közül odanyújtott csákyával sikerült kimenteni a többieknek, de másokat nem. A hat szerencsétlen egymást fogta, köztük testvér — testvért, de a jégtáblák egyenként odorták őket víz alá, míg a szerencsésebbek csak kezkeiket tördelték. Így veszték el *hatan*, kik közül egyet aznap, kettőt pedig másnap kifogtak holtan, de hármat még ekkor meg. A szerencsétlenek közt volt két családapa; egyik csak özvegyet, de a másik két kiskoru árát is hagyott hátra; négy pedig fiatal nőten legény volt. A balatoni fogasért és süllyőért nem egyszer kell ily árt adni a halásznak.

** (*Szerencsétlen esés*.) A budai real-tanoda igazgatója, *dr. Say Mór* pár nap előtt véletlen esés következtében oly súlyosan megsérült, hogy homloka egészen fölhasadt, s nagyobb orvosi műtetre volt szükség. Az igazgató most hosszabb ideig ágyhoz van kötve.

Mi ujság?

† *Lapjaink t. előfizetőit kiadó-hivatalunk* az előfizetési pénzek melőbbi bekküldésére kéri, hogy a közeledd új év elején a lapok küldésében fönnakadás ne történjék. Kiadó-hivatalunk arra is fölkéri t. előfizetőinket, hogy az előfizetések alkalmával ugy neveiket, mint a hely és posta nevével lehető tisztán kiírni sziveskedjenek, mintán a nehezen olvasható czimek sok tévedésre s számos reklamációra szolgáltatnak alkalmat. Legcélszerűbb a levélben, vagy a posta-utalványra ragasztva, a lefolyt évi nyomatott czimszélvényből egy példányt bekküldeni.

† (*A karácsony esti a fővárosban*) az egész hetet ünneppé teszi. Már napokkal előbb nem mehetsz ki a házból, hogy észre ne vened az ünnepest közeledését. Utorákon, köztereken futkos a sok bevásárló nép, mindenféle csomaggal a hóna alatt. A bolt-kirakatok ünnepi színt öltöttek s nem egyben ott ragyog a mindenféle esecsebecsével, de néha értékes holmival teleakatott karácsonya. Így például egy pénzváltó-iroda kirakataiban a mindenféle arany- és ezüst pénzszel, sorsjegyekkel, részvényekkel, államkötvényekkel és egyéb értékpapirokkal telerakott fa nagyobb értéket képviselő hármezsek frtnál. Az alsóudnarpárt pedig végezetül hosszú láncazt mutatja föl a sátoroknak, hol karácsonyi ajándéknak valókon kívül egyebet kapni nem lehet: valóságos karácsonyi bazár. A gyermekjáték-boltoknak egész ostromot kell kiállni, olyan nagy a „kereslet“, hogy tőzadényelven beszéjünk. Az este aztán valóságos örömunnepe a gyermekeknek, s valóban nagyon szegény ember gyermekének kell lenni az olyannak, a ki ma nem részesül valaminek, „a mit a kis Józus hozott.“ Még a szegény szülőkön várak, ezek a „mindnyájunk gyermekei“ is megkapják a maguk részét a kellemes meglepetések föl. Így például a „*Josefinum*“, árvaházban két nagy fényű volt fölláítva, miken mindenféle apró ajándékokat, és számos hosszú asztal, a miben hasznosabb dolgokat, mint meleg ruha, lábbeli, tankönyv stb. halmozott össze az emberzet és könyvről. A szegény árva fúcskák, kiknek száma ötvenre megy, énekek kezdtek meg az ünnepest, s nagy volt az öröm, mikor igazgatójuk kiosztotta köztük az ajándékokat. Az evang. országos árvaházban, a királyi védőnöksége alatt álló „*Elisabethinum*“-ban hasonló ünnepest folyt le, s nem is említve a magánkörben gyakorolt jótékonyaságokat, miknek száma okra megy, csak a lípítőmezei országos tőbolydát érintjük meg, hol ez estén minden évben rendeznek egy valóságos estélyt, táncszal, mulatsággal, zenével, a szerencsétlen lelki betegeknek, mely estélynek központja azonban mégis a karácsonya s az ajándékok kiosztása. — Most, hogy a kis fényű tükélek levelei elszikkadva lehullottak, az ágacsákra erősített viaszgyertyák elhmvadtak, s a karácsonya lefosztva, kopaszán áll, — mégis jól esik visszaemlékezni, mikor még fényözönben uszott, aranyezüst-ragyogásban csillogott s kedves apróságok alatt hajladozott, s ha terhe még oly értéktelen volt is, mennyi boldogságot hozott a jelentéktelen becs is egy egész világot örömet átérező gyermekkedélynek.

** (*A keleti vasut*) ügyében *Szlávay József* miniszterelnök *Szilágyi Dezso* miniszter tanácsos kíséretében, Bécsbe utazott. Az „*Ung. Lloyd*“ értesülése szerint, ugyanez ügyben *Kerpoly* és *Pulasky Ferencz* képviselők is Bécsbe utaztak.

** (*Gr. Andrássy Gyula*) külügyminiszter is Bécsbe utazott, hogy az ünnepek családja körében töltse, s talán a keleti vasut ügyében folyó nagy tanácskozások miatt is. *Gr. Andrássy* az ünnepek után visszatér Budapestre, s itt marad, míg az udvar Magyarországban fog tartózkodni.

** (*A képviselőház huszonegyes bizottsága*) — mely az országgház pénzügyi tanácsdsterében tartja üléseit — valószínűleg hétfőn kezd dolgozó.

** (*Bütkösök kiállítás a pesti megyeházban*.) Pestmegye pártfogása mellett *Kubinyi Ferencz* kiállítást rendezett a megyeházban, melynek három terme egészen megtelve áll most nyitva a közönség előtt. A jövdelem árakk segélyezésére és arra van szána, hogy *Matejko* egyik festménye megvétesse a muzeum számára. A kiállított tár-

gyak nagy része Kubinyi Ferenczé, s valószínűleg nem sokan vannak hazánkban, kiknek ily terjedelmes és sokféle gyűjteménye volna. Van ott többféle kövület, csigák, kagylók, hazai márványok, fénykövek, (köztük igen szép és nagy opál), ékszerek, ódon serlegek, családi ereklyék, fegyverzetek, szépívű szekrények, metszvények, festmények; kelta és bronz maradványok, kőületek; csontok, kőtömít állatok, halak, stb. Ezenkívül régi és új butorok, a műipar igen figyelemreméltó készítményei. Különböző albumok, melyek műemlékek rajzait s fényképeit tartalmazzák; régi nyomtatványok, sőt mindenféle alaku pipák is. Legérdekesebb a fegyver-gyűjtemény, melyben sok becses tárgy van, így savoyai Eugen kardja, II. Rákóczi harci bárdja, Wallenstein, Damjanich, Kiss Ernő kardja. Dölgutánonként maga Kubinyi szokta magyarázni e tárgyakat, melyek megérdemlik a közönség figyelmét.

*(Budavár szelvénye) Reitter Ferenc mérnök tervekét készítette, melyeket e napokban mutatott be az építkezési bizottságnak. Mint tudva van, a király a várkert Duna felé eső részének pompás kiépítését már elhatározta. Erre támaszkodik a Reitter terve, s e szerint nemcsak a királyi kastély a szomszédos hadiszertár hozzáépítése által, hanem az egymáshoz tartozó kertek is a legközelebbi magánházaikig ki fognak terjesztetni. A lépcső-fölmenet a „Debrecezeni vendéglő“ alatt megszünnék, hasonlóképpen a meredek följáratt a „Szarvasnál“ a várkapuhoz. Ez ut helyett kényelmes ut készítették a királyi kastélyhoz, mely célra az alagutazó várkapu, a főország helye, s az egész környék lényeges változásokat szenvedne. A székesfehérvári kapu felől is kényelmes fölmeneti ut készítették, mely igen ügyesen van kombinálva az azon oldalon fekvő sétányokkal.

*(Csillagda.) A természettudomány barátai körében az a terv merült föl, hogy a fővárosban csillagdat kellene állítani. Ez indítványt a természetvizsgálók legközelebbi ülésén megakarják tenni oly alakban, hogy e nagy társulat tagjai állítsák föl. A telket — például a városligetben — valószínűleg adná Budapest városa. Így legalább az egyetemi csillagda heverőszékjeinek fölállítására is volna hely.

*(A shanghai magyar-osztrák konzulátus) kormányunk részéről a kínai vám- és adóügyi tanulmányozása végett kiküldött Faragó Ödön Hongkongból f. évi november 8-án kelt magánlevele szerint november közepén fog rendeltetési helyére érkezni. Utjában érintette a Suez-tul Aden városát, Ceylon szigetén Pointe de Gullest, Java szigetén Bataviát, Malacca félszigeten Singaporét, Kochinchinában Saigont. Emlii egyebek közt, hogy midőn levele írásához fogott, Hongkongban d. e. 10 óra volt, míg egy velők utazó párisi ur órája szerint, a ki a párisi idő szerint hagyta óráját, fél 1 volt és pedig éjfél után.

*(Külföldi.) Linzbauer István pesti építész, kinek terveiről a bécsi kiállításon is általános figyelmet gerjesztettek, az olasz királytól elismerő levél kíséretében érték s chronometer órát kapott.

*(Udvari gyász.) Erzsébet özvegy porosz királyné elhunyt a folyón és hó 20-ikától kezdve 46 napig terjedő udvari gyász van elrendelve.

*(Bodnár Endre.) volt kunagotai kath. lelkész, ki Bandi pap név alatt a színpadon is tett kísérleteket, nőül vette Birstinger kunagotai kereskedő leányát, és most ugyancsak Kunagotán ref. lelkész.

*(Jótekonyságok.) A király Svédler község tűzkárosultjai segélyezésére 300 frtot adományozott. Unger Henrik, városi bizottsági tag 527 frtot adott a Josefínium azon öt árva gyermeke segélyezésére, kiket a városi hatóság magasabb iskoláztatásban részesít. — Gr. Karácsonyi Guido 500 frtot adott a nagy-beckerek négyeletnek, a kisdölygoda javára.

*(A német császár elrendelte,) hogy a schleswig-holsteini 15. sz. poroszrezd „Ferencz József ausztriai császár és magyar király“ nevét viselje.

*(Uj szivarok) jöttek forgalomba, egyelőre csak Budapesten. Neve: „Havana-virgína,“ s két faja van. A I. fajának száza nem kötegel állapotban 10 frt, kötegel állapotban 10 frt 50 kr, 4 dbot tartalmazó kötege 43 krba; a II. fajának száza kötegelve 6.50, 4 dbot tartalmazó kötege 38 krba kerül.

*(II. Rákóczi Ferenc eredeti pecsétnyomója.) Eder Ferencz, Kassaváros képviselőjének birtokában van, s azt a nemzeti múzeumnak szándékozik ajándékozni.

*(Garay János költőnek nővére:) özvegy Martin Antalé, szül. Garay Francziska e napokban elhunyt Szegszárdon s 5000 frtot tevő vagyonából következő jótékony czeleokra hagyományozott: egy árva-leánynak a kit nevelt, 800 frt, a szegszárdi kórháznak 100 frt, a szegszárdi házi szegényeknek 100 frt, a magyar írók segélyegyletének 50 frt, a szegszárdi polgári négyeletnek 50 frt, boldogult szüleiért örökös misékre 80 frt, boldog emlékü Garay János Szegszárdon tervezett s ott fölállítandó szobrára 200 frtot hagyományozott.

† (Halálhírek.) Keszthelyen pár nap előtt hunyt el a 72 éves Svastics M. János, annyi kitűnő magyar ábránd (köztük a „Baltavári emlék“) és hallgatónóta szerzője. A város és környék nagy részvétet mutatott temetésén, s a kik a Svastics-magyarokat ismerik, mindenütt részvétet fognak gondolni e régi jó „hegedős“-re. — *Manassy György*, ki 1861-ben Temesváro egyik kerületét képviselte, mult vasárnap hunyt el honoyi birtokán hosszas betegeskedés után. — *Trippammer Mátyás*, egykor veszprémi szerkesztő, s 18 éven át e város bírja, elhunyt e napokban Budapesten 82 éves korában. Nemzeti színházunk két érdekes tagja: a kitűnő Szigeti József és Imre édes atyjokát gyászolják az elhunytban. — Nagy-Kőrösön a gymnasium egyik tanára: *Toldy József*, ki a szabadságharcban is részt vett, közelébb meghalt. Elhunytak még: *Häcker Lajos*, a magyar-óvári főhercegi uradalom egyik főtisztje; — *Kutna Aron*, Tata ígg rabbija, e hó elején 80 éves korában; — *Czepléden id. Ungvári Ferencz*, közbecsülésben élt polgár, 64 éves korában; *Bresztovácson Novák Jánosné*, született Keresztes Mária 66 éves korában; *Hedry Ernőné*, szül. Almásy S. urhölgy alig 20 éves korában Eperjesen.

A külföld halottjai közt van Garibaldi hadjáratainak egyik nevezetes vezére: *Bizio Nino*, a marsalai „ezer hős“ legfőbbje. 1821-ben Genovában született s a piemonti tengerészethoz együtt szolgált Garibaldival. 1860-ban a „Piemonte“ hadihajó parancsnoka volt, mely hajó Marsalába vitte a marsalai bajnokokat. Az olasz királyság megalapítása után ő volt a király és Garibaldi között a közvetítő. Később a tanács tagjává nevezetett ki. Halála rögtön következett be.

Nemzeti színház.

Péntek, decz. 19. Másodszor: „Valeria.“ Eredeti tragédia 5 felv. Irta Szigligeti.
Szombat, decz. 20. „Az alareos bál.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerette Verdi.
Vasárnap, decz. 21. „Szökött katona.“ Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti.
Hétfő, decz. 22. „Aescopus.“ Vigjáték 5 felv. Irta Rákosi Jenő.
Kedd, decz. 23. „Tannhäuser.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerette Wagner R.
Szerda, decz. 24. A színház zárva volt.
Csütörtök, decz. 25. Az országos nőipar-egylet és a Raduótfáy Sámuel által alapított színházi segélypénztár javára: „A Hugonottok.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerette Mayerbeer.

Szerkesztői mondanivaló.

— Szászfalva. B. L. Svivesen teljesítjük kívánatát, a régi jó viszony fejében. Ohajjuk, hogy egészsége — s reméljük, hogy azzal együtt munkássága — mielőbb visszatérjen.
— „Childe bücsűje.“ Childe nem név, hanem a „lovag“ szónak ó-angol kifejezése; az illető lovag neve pedig Herold. Hanem ez csekélység volna. Nagyobb az,

hogy Byron zengzetes sorai a leglajosabb prózába vannak föloldva s a gyönyörű búcsúdál zenéje egészen semmiivé téve. Különböző költemény kétszer is le van fordítva magyarra s minde esetre sokkal jobban.

— Sz-1 János. Az innepelt hazafi nem ily prózai sorokat érdemel; azaz: hogy a jó próza szép is, jó is, de rimekben a merő próza kiállhatatlan.

— B. J. „Temetés alatt“ stb. Hiába változtatja neve kezdő-betűit, versei azért nem lesznek jobbak. Azt hittük elég categorice kimondottuk már, ismételve, véleményünket.

— E. H. J. „Végzetem.“ Hiszen abszurdumnak elég abszurdum; de ez még nem jövezm arra, hogy komoly irányu lapban közölhető legyen valami.

— „Az égen leug.“ Gyönyörű kísérlet. „Oh ti hulló falevelek, a lélkem is száll veletek“ — hányszor el volt már mondva!

— Borus Vidor is csak ilyesmit pengtet, de némileg új fordulattal mégis, a „Messze süvölt“ című kis dalban, mely, ha nem is épen különös, mégis figyelmet érdemel. Mivel a lapban aligha kerülne sor rá, itt adjuk:

Messze süvölt az őszi szél,
Messze szállong a falevél,
Követem én mind a kettőt,
Száraz levél, őszi szellő.

Szeretem az őszi szelet,
A szállongó falevelet:
Az a könnyüm szédítje fel,
Ez a nyomon takarja el.

— I. J. „A kenyér“ című cikknek csak az hibája, hogy kissé sokat ölel kicsiben; különben a tápszerekről lapunkban volt már szó részletesebben is. A „Nagy baj, mit könnyen lehetne orvosolni“, mostanában, állami költségvel, bajosan lesz orvosolva. De hiszen társadalmi uton épen az történik, rendre-rendre. Nézz meg a Természettudományi társulat könyvtárványait (Cotta, Darwin, Huxley) — nézz meg az akadémiá könyvtárványait, mely a külföldi tudományos irodalomban egyszerre hat-hét nagy terjedelmű s kitűnő munkát ültetett át, többnyire jeles fordításokban.

— M.-Sziget. V-y Gábor arcképe és életrajza megjelent a „V. U.“ 1867. évi 18-ik számában, s az arckép még azután is egyszer az országgyűlési balkezéről adott csoportozatban.

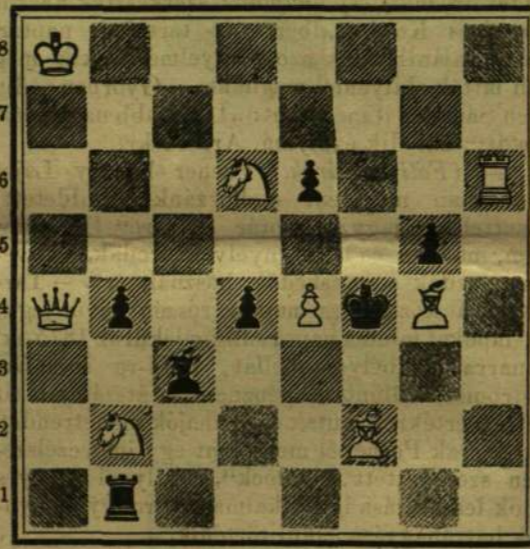
— Megvételre kerestett: a „Vasárnapi Ujság“ 1873-ki első félévi folyama, ép éstiszta példány. Az eladni szándékozik sziveskedjenek e lapk kiadó-hivatalát (egyetem-utca 4. sz.) értesíteni.

SAKKJÁTÉK.

734-ik sz. f. V és: A. J.-tól

(Pesten).

Sötét.

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond

A 729-ik számú feladvány megfejtése.

(Klark D.-tól Szibeiában.)

Világos Söt.

1. Fb1-f5 Fe6-f5:
2. Be7-e3+ Hc4-e3:
3. Hd1-f2+ Hg4-f2:
4. Bb4-h4 matt

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zaigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagyva mre. — Saiget-Osápen: Mayer Károly. — Cádacán: Piek Mór. — Sárospat akon Hubay Gyula. — A pesti sakk-kür.

TARTALOM.

Ismét egy karácsonyi mysterium (képpel). — Menekvés a halál elől (képpel). — Sebültek ápolására szánt vasuti kocsi (képpel). — A fővárosi jótékony intézetei, II. — Eötvös „Gondolatai“-ból. — Krisztus állítólagos arcképei. — Kutyafejű ember (képpel). — Egyveleg. — Tárház: Karácsonyi ünnepe. — Hvödd-estén. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, gyuletek. — Egyház iskola. — Közlekedés. — Balesetek elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós (L. cukor-utca 11. sz.)

HETI NAPTÁR.

Honapl-és Hetinap	Katholikus és protestans naptár		Görög-oros naptár	Izraeliták naptára	N a p			H o l d							
					hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.					
	December		decz. (ó)	Kizlev R.	t.	p.	ó.	p.	ó.	p.					
28 Vasár	E Aprószentek	E Aprószent	16 G 29 Aggeus	8 B. t. ford.	276	50	7	49	15	23	4	0	42	1	41
29 Hétfő	Tamas püspök	Jonatán	17 Dániel	9 B. E. fut.	277	52	7	49	16	36	53	3	1	3	1
30 Kedd	Dávid király	Dávid	18 Sebestyén	10 B. Jeruzs.	278	53	7	49	16	50	1	4	20	4	20
31 Szerd.	Szilveszter pápa	Szilveszter	19 Bonifác	11 Iostroml.	279	54	7	49	17	64	20	5	40	5	40
1 Csüt.	Kis Karácson	Uj év napja	20 Decemb: 1872	12	280	57	7	52	16	84	32	este	regg.		
2 Pént.	Makár Béla	Abel, Béla	21 Juliánna	13 Dávid	281	58	7	52	17	87	45	3	40	8	46
3 Szom.	Genováva szüz	Dániel	22 Anasztasia	14 Sab. Va.	282	59	7	52	18	110	46	4	34	9	25

Hold változása. ☉ Holdtölte 2. 8 óra 19 perczkor este.